ИШОНЧ

ШУ АЗИЗ ВАТАН — БАРЧАМИЗНИКИ! ЎЗБЕКИСТОН

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг газетаси

5 НОЯБРЬ 1996 ЙИЛ, СЕШАНБА

№ 88 (335)

БУ СОНДА:

2 БИЗДАН СЎРАБСИЗ

3 НАВОИЙ — НЕМИС ДИЁРИДА

4 МУНАЖЖИМ ТАЪБИРИ

Иқтисодиёт хабарлари

АНДИЖОН ПАХТАКОРЛАРИНИНГ МЕҲНАТ ҒАЛАБАСИ

Андижон вилояти деҳқонлари катта меҳнат ғалабасини қўлга киритдилар. Она-Ватан хазинасига 310 минг тоннадан зиёд пахта етказиб бериб, мамлакатимизда биринчи бўлиб йиллик топшириқни бажардилар. Бу улкан ғалабага терим давомида карвонбошилик қилган Марҳамат, Избоскан, Шаҳрихон, Булоқбоши, Кўрғонтепа, Жалолқудуқ, Асака туманларининг пахтакорлари айниқса катта ҳисса қўшдилар. Вилоятда ғалла мустақиллигини таъминлаш йўлидаги ишлар ҳам самарали бўлаяпти. Ўтган йили ҳар гектар ердан 44 центнердан буғдой ҳосили олинган бўлса, бу йил ҳосилдорлик 51,1 центнерга етди. Келгуси йили вилоят бўйича 60 центнердан ғалла ҳосили олиш учун пухта замин яратилмоқда.

(ЎзА).

«ЧАМАН КУЛДИ ҲАТТО ТОШЛАРДАН»

Фарғона тумани, Ҳакимзода номидаги жамоа хўжалигининг Муталибжон Орипов етакчилик қилаётган бригада аъзолари пахта топшириш режасини бажарган бўлсалар-да, йиғим-терим мавсумига якун ясаганларича йўқ. 18 гектар ердан давлат қабул пунктига 326 тонна юқори навдаги пахта топширган азаматларга ҳақиқатдан ҳам қойил қолса арзийди. Чунончи, улар деҳқончилик қилган далалар тошлоқ ва шағалли ер майдонларидан иборат. Шунга қарамай, йил давомида ғўза парвариши намунали йўлга қўйилган бўлса керакки, пахтакорлар ҳар гектаридан 22 центнерга довур ҳосил кўтаришга муваффақ бўлишди.

Тош устида чаман «кулдирган» заршунослар орасида Насибахон Комилова бошчилигидаги бригадани ҳам алоҳида тилга олса бўлади. Иш ҳақини ҳар бир килограммига 2 сўмдан олиб турган деҳқонлар 28 гектар тошлоқ ернинг ҳар гектаридан 18 центнердан дурдона кўтариб, режани 112,5 фоизга уддалашди. Меҳнат ғалабасини қўлга киритишда бригаданинг Майрамхон Ёрматова, Лазокатхон Юсупова, Бувихон Раҳматова сингари теримчилари алоҳида ажралиб туришди.

— Жамоамиздагиларнинг маррага барвақт етиб келишларига сабаб ижтимоий соҳанинг намунали йўлга қўйилгани бўлса ажаб эмас, — дейди жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Комилжон Холдоров, — хўжаликдаги 10 та шийпон пахта мавсуми бошланмасиданоқ қайта таъмирланган эди. Иссиқ чой, овқат шу ернинг ўзида тайёрланмоқда. Бундан ташқари, терилган пахтани пешма-пеш қабул пунктига етказиб беришда 16 та прицеп ҳамда 2 та юклагич техникалари хизмат кўрсатаётир.

Шубҳасизки, иқтисодий самарага эришиш учун аввал ижтимоий инфраструктура пухта ишлаб чиқилса, меҳнат жараёнида муаммо ва тўсиқлар камроқ бўлади. Бу ҳақиқатни жамоа хўжалиги тўғри англабди.

А. ТЎХТАСИНОВ,
«Ишонч» мухбири.

БИРЖА ЯНГИЛИКЛАРИ

Республика кўчмас мулк биржаси ва унинг бўлимларида ўтган ҳафта давомида 12 та ким ошди ва 8 та биржа савдолари бўлди. Улардан тушган маблағ 32 миллион 992 сўмни ташкил этди. Харидорларга автомобилларга ёқилғи қуйиш шахобчалари, автотранспорт воситалари, ер майдонлари, турар жой бинолари ва қурилиши тугалланмаган иншоотлар таклиф этилди. Натижада 182 ҳар хил кўчмас мулк сотилиб, мулкдорлар ихтиёрига ўтди. Унумли савдолар Фарғона, Тошкент вилояти, Наманган ва Андижон РКМБ филиалларида ўтди. Фарғона филиалида асосий эътибор автомобилларга ёқилғи қуйиш шахобчаларини сотишга қаратилган. Бу ерда 6 АЁҚШ 1 миллион 645 минг сўмга қўйилиб, 9 миллион 060 минг сўмга сотилди. Ҳафта давомида эса 13 АЁҚШ 11 миллион 450 минг сўмга харид қилинди. Тошкент вилояти филиалида 11 миллион 123 минг сўмга турли иншоотлар сотилиб, уларнинг ичида бошланғич нархи 3 миллион 180 минг сўм бўлган «Бекободгўшт» ҳиссадорлик жамияти 5 миллион сўмга ўз харидорини топди. Ҳар галгидек, бу ҳафта ҳам ер майдонлари харидоргир бўлди. 87 та ер майдони 851 минг сўмга харид қилинди. Кейинги ҳафтада республикамизнинг барча вилоятларида мўлжалланган савдоларга харидоргир ва сармоя келтирадиган иншоотлар қўйилади.

****

Республика қимматли қоғозлар биржасида ўтган ҳафтада бўлиб ўтган оддий акциялар савдосида 48 та ҳиссадор жамоалар қатнашди. Улар ўзларининг 153 минг акцияларини сотиб 58 миллион сўмлик маблағга эга бўлдилар. Бу кўрсаткич 1995 йил октябрь ойининг охирги ҳафта маълумотларига қараганда 4,9 марта кўпдир. Октябрь ойида жами сотилган акциялар сони 627,9 минг бўлиб, суммаси эса 240,5 миллион сўмни ташкил этди. Республика қимматли қоғозлар биржасида 1996 йил бошидан бери 2,17 миллиард сўмлик акциялар сотилгани қайд қилинди. 29 октябрда республика қимматли қоғозлар биржасининг раҳбар ва мутахассислари «Ўзбекистонда хусусийлаштирилган инвест фондлар» ҳақидаги семинар-машғулотга қатнашдилар. 30 октябрда эса «Бишкек» шаҳарининг мэри Б.И. Силаев биржа савдоларида қатнашди ва ҳар бир бўлим ишлари билан танишиб чиқди. Республика қимматли қоғозлар биржасининг матбуот хизмати мутахассислари Юнус-Обод тумани 235-сонли мактабда галдаги иқтисодий ўқув машғулоти ўтказдилар. Республика талевидениеси орқали «Сизнинг имкониятингиз» (Ваш шанс) деган кўрсатув бўлиб ўтди. Унда брокерлик конторасининг директори О.Т.Ёқубов «Қимматли қоғоз ва дивидендлардан солиқ олиниши» ҳақида қизиқарли суҳбат ўтказди ва бир қанча саволларга жавоб қайтарди. Республика қимматли қоғозлар биржаси самарали ривожланиш йўлларини топиб олди ва янги-янги имкониятлардан фойдаланмоқда.

Бозор муносабатлари

ХАЛҚАРО АУДИТ ЎЗБЕКИСТОНДА

Мулкчилик шаклларидан қатъий назар, хўжалик юритувчи субъектларни текширишни тартибга солиш, назорат қилувчи органлар томонидан уларнинг фаолиятига асоссиз аралашишга йўл қўймаслик мақсадида шу йилнинг август ойида республикамиз Президентининг «Текширишларни тартибга солиш ва назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштиришни такомиллаштириш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинган эди. Ушбу Фармонда «Хўжалик юритувчи субъектларни текширадиган идоравий тафтиш хизматларининг мавжудлиги мақсадга мувофиқ эмас», деб белгиланиб, бундан кейин ушбу вазифалар концерн ва уюшмалар ўз таркибларидаги хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини таҳлил этишнинг аудиторлик шаклларини қўллаш тавсия этилган. Шу қадар масъулиятли вазифанинг аудиторлик компаниялари ваколатига топширилиши бежиз эмас, албатта. Инчунин, аудиторлик фаолияти ўзи нима, унинг бошқа анъанавий соҳалардан қандай фарқи бор?

Маълумки, ҳозир республикамизда хориж сармоясини мамлакат ичкарисига жалб этиш, халқаро савдо алоқаларини мустаҳкамлаш ва хизмат кўрсатиш жабҳасини тараққий эттиришга алоҳида эътибор берилаётир. Ана шу имкониятлардан фойдаланаётган корхоналар хорижий ҳамкорлар билан биргаликда ишлашмоқда, янги-янги инвесторлар билан алоқалар боғлаб, қўшма корхоналар ташкил этишаётир. Лекин шунга қарамай, халқаро иқтисодий алоқаларнинг янада кенгроқ кўламда равнақ топишига тўсқинлик қилаётган баъзи омиллар ҳам йўқ эмас. Бу омил корхона ва банклар доирасида ўзаро тенг аҳамиятта эга бўлган тезкор иқтисодий ахборотнинг мавжуд эмаслигидир. Одатда, бизда корхона ва банклар ҳақидаги иқтисодий маълумот балансдан ёки бир қатор шарҳ ва иловалар билан тўлдирилган молиявий ҳисоботдан олинади. Табиийки, Ўзбекистондаги хўжалик юритувчи субъектлар амалдаги ҳуқуқий ва меъёрий талабга кўра корхонанинг молиявий ҳолатини очиб бериш учун махсус молия ҳисоботлари тайёрлашади. Бироқ, гап шундаки, мазкур молиявий ҳужжатлар халқаро ҳисоботлар андозасидан фарқли ўлароқ, «совет» бухгалтерлик ҳисоботи асосларида тузилгани учун ҳам хорижий ҳамкорларнинг унга «тиши ўтмайди». Ўзаро ҳамкорликка тўсқинлик қилаётган омил ҳам шундадир.

Юқорида номи келтирилмиш ўзаро аҳамиятга эга бўлган иқтисодий, молиявий ахборотнинг йўқлиги муаммоси молиявий ҳисобот оламида интеграция — жипслашув жараёнини тақозо этиб қолди. Узоқ даврлик тажрибаларга асосланиб, (асосан АҚШ ва Буюк Британия тажрибаси) ишлаб чиқилган Халқаро бухгалтерлик ҳисоботи андозалари эса бугунги кунда қарийб 100 га яқин мамлакатда амал қилади. Шубҳасизки, ушбу «андозалар» тизимида фаолият кўрсатаётган минглаб корхоналарда ўзаро ахборот алмашув соҳасида камчилик ва муаммолар йўқ. Улар исталган вақтда бир-бировларининг молиявий ҳолатидан тўлиқ хабардор бўла оладилар. Қолаверса, бухгалтерлик ҳисоботи тизимининг интеграцияси рақамлар ҳисоботи, олий иқтисодий таълим тизими, бухгалтерлик бўйича компьютер дастурининг яқинлашувига олиб келади. Пировард натижада эса умуман иқтисодий жабҳанинг мамлакатлар орасида яқинлашувини таъминлайди. Шу туфайли бугунги куннинг асосий вазифаси бўлиб халқаро андозалар талабидаги молиявий ҳисоботнинг аудитини ташкил этиш ҳисобланади. Аудит мамлакат иқтисодий ҳаётига ўзига хос ўзгартиришлар, бухгалтерия тизимига янги талаблар қўйиши билан қимматлидир. Хўш, иқтисодий ислоҳотлар муносабати билан молия оламига кириб келаётган аудит ўзимизнинг ҳисобот-назоратлардан нимаси билан фарқ қилади? Унинг афзаллиги нимада?

Биринчидан, аудит молиявий ҳисоботда қўлланиладиган арифметик аниқликдаги рақамлар билан умуман «қизиқмайди». Бу рақамлар билан шуғулланиш аудит учун ортиқча юмушдир. Аксинча, аудит биринчи галда иш режани тузиб олишдан бошланади. Аудитор иш жараёнида ўзининг билим ва иқтидорига таяниб корхона бухгалтерияси, омборхона-ю, кассаси ва бошқа тегишли иншоотлари бўйича тузилган молиявий ҳужжатларни ажрата билиши ҳамда тасдиқлаши талаб этилади. Шунингдек, аудитор учинчи томон субъекти ҳисобланувчи банклар, кредитор-дебиторлар ва бошқалардан ҳам тасдиқномалар олиши шартдир. Шундан кейингина аудит жараёнини олиб бораётган шахс, яъни аудитор халқаро андозалардаги қонуний меъёрлар ёрдамида молиявий ҳисоботларга таҳрир киритиши мукин бўлади.

Аудиторлик фаолияти бугунги кунда республикамизда кенг ривож топиб бормоқда. Халқаро иқтисодий андозалар, жаҳон тажрибаларига асосланиб олиб борилаётган бундай молиявий текширувлар ўзининг самарадорлиги ва ишончлилиги билан афзалдир.

Абдулҳамид МЎМИНОВ,
«Делойт и Туш» халқаро аудиторлик компанияси ходими.
Нодир АЛИМОВ,
«Ишонч» мухбири.

Халқимиз азалдан бунёдкор. Бобомиз Амир Темур ҳам «Шуҳратимизга шубҳангиз бўлса биз қурдирган иморатларга боқинг», деб бекорга айтмаганлар. Янгийўлдаги 8 ТПТК ғишт терувчиси А.Мамарасулов ҳам бунёдкорлар сирасига киради.

Р.Галиев олган сурат.

ТАЖРИБА АЛМАШДИЛАР

Тошкентда республика божхона қўмитасининг «Тасис» дастури негизида илмий амалий анжумани бўлиб ўтди. Анжуманда Жаҳон Божхона ташкилоти, Европа божхона ташкилоти, МДҲ мамлакатлари божхоналари вакиллари қатнашдилар. Халқаро анжуман иштирокчилари божхона тизимида амалга оширилиши лозим бўлган ишлар, ечимини кутаётган муаммолар ва бошқа масалалар юзасидан ўзаро фикр алмашдилар. Меҳмонлар Ўзбекистон божхона бошқармаси фаолияти билан яқиндан танишиб, ундаги ўзаро алоқалар, бошқариш тизими, техник таъминоти, лабораторияси ҳамда музейини кўздан кечирдилар.

Европа божхона ташкилоти директори жаноби Финн Киструп 4 кун давом этган ушбу анжуман ҳақида шундай деди:

- Ўзбекистон ҳали ёш давлат. У Жаҳон божхона ташкилотига 1994 йил аъзо бўлган бўлса-да, ўтган қисқа вақт ичида сезиларли муваффақиятларга эришишга улгурди. Келгусида ҳам тажриба алмашишлар давом этса, яна ҳам улкан ютуқларни қўлга киритади. Мазкур анжуманнинг бўлиб ўтиши ҳам юқоридаги фикримизга пойдевордир.

А.ТУРСУНОВ.

«Ишонч»га жавоб берадилар

ОРОМГОҲ ОРОМГОҲДЕК БЎЛАДИ

Газетамизнинг 29 октябрь куни сонида Х. Арслоновнинг «Оромгоҳ оромгоҳдек бўлса» мақоласи эълон қилинган эди. Мақола юзасидан Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси санаторий-курортлар бирлашмаси бош директорининг ўринбосари Н. Муродов имзоси қўйилган жавоб хати олдик:

«Ҳурматли Худойберди ака!

Сизни «Зомин» санаторийсида мавжуд бўлган камчиликлар ҳақида ёзган мақолангиз Санаторий-курортлар бирлашмасида синчиклаб ўрганилиб чиқилди ва ўз миннатдорчилигимизни билдириш қаторида шуни маълум этамиз:

Камчиликларни бартараф этиш учун бирлашма бош мутахассислари санаторийга юборилди.

Санаторий тоғ-ўрмонзор қўриқхонасида жойлашган, шунинг учун уни девор ёки қўра билан беркитиш маън этилган. Ҳозирги кунда санаторий ҳудудида моллар боқилмаслик чоралари кўрилди.

Телевидениега келганда, бу ерда 2500 м баландликда ретранслятор ўрнатилган эди. Лекин, бахтга қарши ретранслятор 5 йил олдин чақмоқ тегиш натижасида ёниб кетган. Санаторийдаги мавжуд параболик антенна кўрсатувни фақат ер йўлдоши орқали олади, шунинг учун телевизорлар фақат Россия дастурини кўрсатади.

Ушбу масалани ечиш учун биз Ўзбекистон радио ва телевидение компаниясига мурожаат қилдик, яқин орада бу масала ечилиши кутилмоқда.

Лифтларни ишламаслиги тўғрисига келганда, лифтлар электр қувватини тежамоқ учун эмас, балки уларни электродвигателлари ишдан чиққанидадир. Бу масалани ечиш учун Санаторий-курортлар бирлашмаси маъмурияти Самарқанд лифт заводи билан шартнома тузди, лифтларни ишлатиш учун керакли чоралар кўрилмоқда.

Санаторий четда жойлашгани учун у ерга ҳар хил концерт гуруҳларини юбориш қийин бўлмоқда, бундан ташқари Санаторийни ҳаваскорлик дастаси ҳам ривожланмаган, бу эса маданий ҳордиқ чиқариш савиясини пасайтиради. Ҳозир санаторий Зомин тумани маданият уйи ва Жиззах вилояти давлат филармонияси билан шартнома тузаяпти».

Божхона бекати

ТУНГИ ЙЎЛОВЧИЛАР

«Ишни дўндирдик, энди бекитган жойимиздан ҳеч ким топа олмайди, эсон-омон манзилга етиб олсак, бас» деб Хорогдан қора дори олиб йўлга чиққанлар режаси хом хаёл эканлигини сира ҳам кутмаган эдилар.

Воқеа шундай очилди:

Бензин ташийдиган «Зил» автомашинаси Тожикистон республикаси Тоғли Бадахшон автоном вилоятидаги Хорог шаҳридан 1400 километр йўл босиб Сирдарё вилояти чегарасидаги «Наврўзобод» божхонасига яқинлашганда» тонг отаётган эди. Соат эрталаб 5 яримда ўз постида ҳушёр турган божхоначилар шу машинани тўхтатиб, қаердан қаёққа боришаётганини суриштириб, нега энди юксиз шунча йўл босилар экан, деган шубҳа асосида машинанинг уёқ-бўёғини текшира бошладилар.

Божхоначи йигитлар: Турғун Абдуллаев, Турдали Султонов, Ҳасан Мўминов ва вилоят ДАН ходими Турабек Шодиевлар биргалашиб, бензин қопламаси баки ичига тушиб, қўл фонарини ёқиб қараша тепа қисмда салафан қоғозда бир нарса кўринди. Олиб қаралса афъюн, дарҳол Бош божхона бошқармаси бошлиғи Юсуф Худойбердиев ва тегишли идораларга хабар қилишди.

Хўжанд вилоятининг Чкалов шаҳрига мўмай даромад илинжида 21 кг 645 грамм қора дори олиб кетишаётганлар қўлга олинди. Мазкур жиноий иш билан Ўзбекистон республикаси ички ишлар вазирлиги ходимлари шуғулланиб, ишни Сирдарё вилояти судига топширдилар. 1996 йил сентябрда бўлиб ўтган вилоят суди жиноятчиларга қилмишларига яраша жазо берди.

Сирдарё вилояти Бош божхона бошқармаси бошлиғи Юсуф Худойбердиев билан мазкур воқеа муносабати билан шахсан суҳбатлашдик.

- 1996 йилнинг тўққиз ойи мобайнида,- деди Юсуф Худойбердиев, — 197 ҳолат олди олинди. Ноқонуний равишда четга товар моддий бойликларининг чиқиб кетишига барҳам беришга астойдил ҳаракат қиляпмиз. Шу мақсадда 9 ой мобайнида қаттиқ назорат туфайли 10 тонна 52 килограмм ун, 11 минг 483 килограмм ғалла, 370 килограмм шакар, 1466 килограмм гуруч, 1950 килограмм гўшт, 20 минг 84 литр ёқилғи (бензин, авиа бензин, керосин), 900 килограмм ҳар хил маҳсулотлар, жами 715 минг 290 сўмлик маҳсулот ушлаб қолинди ва давлат ҳисобига мусодара қилинди. Қонунбузарларга тегишли чоралар кўрилмоқда.

Б.ТУРДИЕВ,
«Ишонч» мухбири.

Бизнинг шарҳ

ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА ОРОЛ МУАММОСИ

- Марказий Осиёдаги энг йирик сув ҳавзаси-Орол денгизи қуришини тўхтатиб қолиш ва у билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш масалалари сўнгги йилларда фақат минтақавий доирадаги эмас, балки халқаро миқёсдаги анжуманлар мавзуига айланди. Чунки, Орол сувининг кескин камайиб кетиши бир томондан иқлим ўзгаришига олиб келаётган бўлса, иккинчи томондан унинг қуриган ўзанидан шамолларда кўтарилаётган қум-туз тўзонлари фақат денгиз атрофидаги кенгликлар ва минтақага тарқалиб қолмай, балки, ҳаво оқимида бошқа минтақаларга ҳам бориб етмоқда. Агар фожианинг олди олинмаса, денгиз атрофидаги аҳоли ўртасида пайдо бўлаётган янги-янги касалликлар ва экологик номутаносиблик келгусида дунёвий миқёсга айланиши эҳтимолдан ҳоли эмас.

Зотан, Орол фожиасидан жаҳон ҳамжамияти афкор оммаси 1993 йили Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов БМТ Бош Ассамблеясининг 48-Сессиясида сўзлаган нутқида биринчи бор кенг бохабаар қилинган ва Орол муаммоси минтақавий бўлмай, у умумбашарий аҳамиятга молик эканлигига эътибор қаратилиб, жаҳон ҳамжамияти Оролни ва Оролбўйини қутқаришда ёрдам беришга даъват қилинган, дастлабки қадам сифатида Нукус шаҳрида БМТ ҳомийлигида халқаро конференция чақириш таклифи олға сурилган эди. Агар хабарингиз бўлса, ўтган йили 18-20 сентябрь кунлари Нукус шаҳрида БМТ раҳнамолигида Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантириш масалаларига бағишланган халқаро конференция бўлиб ўтди. Унда 35 миллион киши истиқомат қилаётган-Орол ҳавзаси муаммоларини бартараф этиш масаласи атрофлича муҳокама этилди ва Нукус Декларацияси қабул қилинди.

Шуни қайд этиш жоизки, мазкур халқаро конференция ва Нукус Декларацияси экологик фалокат минтақаси бўлмиш Марказий Осиё давлатлари билан жаҳон ҳамжамиятининг Оролбўйи бухронини бартараф этиш жабҳасида ҳамжиҳатликдаги фаолиятини ўзида акс эттирган муҳим воқеа бўлди. Уни имзолаган давлатлар (Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон) ўз зиммаларига қатор мажбуриятлар қабул қилдиларким, шулардан бирининг амалга оширилиши натижасида денгиз суви сатҳининг пасайиши нисбатан секинлашди.

Экологик фалокат оқибатларини камайтириш учун Марказий Осиёдаги барча давлатлар, шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси имкони бўлган ҳамма чора-тадбирларни кўрмоқда. Жумладан, Республикамизда Орол денгизи ҳавзасининг экологик ҳолатини соғломлаштиришнинг беш йилга мўлжалланган аниқ ҳаракат дастури қабул қилинган. Шунга биноан ҳозирги вақтда Қорақалпоғистондаги барча шаҳарлар ҳамда кўпгина туманлар марказлари, шунингдек йирик қишлоқлар ичимлик тоза сув ва табиий газ билан таъминланган. Қолаверса, республикада ўрмон хўжалигини ривожлантиришга, кўчма қумларни мустаҳкамлаш чораларини кўришга айниқса катта аҳамият берилмоқда. Бироқ, Орол бўйидаги экологик фалокатнинг миқёси шу қадар катта, вужудга келган ижтимоий муаммолар шу қадар мураккабки, уларни бир Ўзбекистоннинг ва ҳатто Марказий Осиёдаги беш давлатнинг биргаликдаги ҳаракатлари билан ҳал этиш амримаҳол. Шу боисдан Ўзбекистон ва минтақадаги бошқа давлатлар раҳбарияти ҳамда жамоатчилиги Орол денгизи муаммосини ечишда жаҳон ҳамжамиятининг, нуфузли халқаро ташкилотларнинг қўллаб-қувватлашларига катта умид боғламоқдалар.

Бу борада Оврупода Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти «Орол денгизи ҳавзасини атроф-муҳитни барқарор ривожлантиришга кўмаклашиш» мавзуида 30-31 октябрь кунлари Тошкентда ўтказган семинари халқаро нуфузли ташкилотларнинг Орол муаммосини ҳал қилишга фаол кўмаклашиш намунаси бўлди, деб айтиш мумкин. Йигирмадан ортиқ мамлакатдан келган мутахассислар, экспертлар, хорижий кузатувчилар, халқаро ташкилотлар ҳамда Тошкентдаги дипломатия корпуси вакиллари иштирок этган мазкур семинарда Орол денгизи ҳавзасидаги атроф-муҳитни ҳимоя қилиш, шу ҳудудда истиқомат қилаётган аҳоли ўртасида санитария ва гигиена ишлари олиб бориш, Орол бўйи муаммолари билан бевосита машғул ташкилотлар ишини жонлантириш масалаларини муҳокама қилдилар ҳамда илгари шу мавзуда ўтказилган халқаро тадбирларда қабул қилинган ҳужжатларнинг қай даражада амалга оширилаётгани билан яқиндан танишдилар. Марказий Осиё, Оврупо ҳамда Америкалик экспертлар иштирокида давра суҳбати ўтказилиб, Орол денгизи ҳавзасида атроф-муҳитнинг барқарор тараққиётини таъминлаш бўйича конвенция ишлаб чиқиш масаласи юзасидан фикр алмашинди.

- Орол денгизи ҳавзасидаги атроф-муҳитнинг барқарор ривожланишини таъминлаш осон иш эмас,- деб таъкидлади Оврупода Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг иқтисодий масалалар бўйича маслаҳатчиси Иван Майерчин ўз сўзида. Бу масалага илмий ҳамда амалий жиҳатдан ёндошиб, мавжуд муаммоларни баҳамжиҳат бартараф этиш керак. Шу боис Орол денгизи ҳавзасида атроф-муҳитнинг барқарор ривожланишини таъминлашга фақат халқаро доирада куч ва имкониятлар бирлаштирилганидагина эришиш мумкин. Мазкур семинар ана шу йўлда бошланган ташаббус ва ҳаракатларни мувофиқлаштиришда муҳим аҳамият касб этади. Зотан, бу ҳақда Президент Ислом Каримовнинг мазкур семинар иштирокчиларига йўллаган табрикномасида ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилган. Унда жумладан шундай дейилган:»Оврупода Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти шафелигида ўтказилаётган бундай нуфузли анжуман иши жаҳон ҳамжамиятининг сайёрамиздаги барча халқлар манфаати йўлида Орол бўйи минтақасида атроф-муҳитни қайта тиклашга ва изчил ривожлантиришга қаратилган куч-ғайратларига янги омил бағишлайди, деб умид қиламан. Яна шунга ҳам аминманки, ушбу семинар муҳокама қилинаётган масалаларнинг кескинлигига жаҳон жамоатчилиги эътиборини яна бир бор қаратади ва ҳамкорлик ҳамда ҳамжиҳатликни чуқурлаштиришга кўмаклашади».

А.ДАВРОНОВ.

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

МДҲ МАМЛАКАТЛАРИДА

Озарбайжон Тоғли Қорабоғ вилоятига энг кенг мухториет беришга тайёр. Озарбайжон Президенти Ҳайдар Алиев Боку шаҳрида Финляндия ташқи ишлар вазири билан учрашувда шуни маълум қилди. Финляндия ташқи ишлар вазири Арманистон, Озарбайжон ва Тоғли Қорабоғдаги вазият билан танишиш мақсадида Кавказ ортига ташриф буюрган. Иккин қўшни республика ўртасида Тоғли Қорабоғ сабабли 1988 йилдан буён можоро давом этиб келаётир. Тоғли Қорабоғда яшовчи кўпчиликни ташкил қилувчи арманлар вилоятни Озарбайжондан ажратиб олиб, Араманистон таркибига қўшилишига оид қарор қабул қилганларидан кейин шундай келишмовчилик келиб чиққанди. Шу муносабат билан Ҳайдар Алиев Тоғли Қорабоғнинг тўла мустақиллиги ёки Арманистонга қўшилиши тўғрисида гап ҳам бўлиши мумкин эмас, деб таъкидлади.

****

Россия ташқи ишлар вазири Евгений Примаков Москва Яқин Шарқдаги тангликни ҳал қилишдаги таъсири доирасини кенгайтириш ниятида эканлигини маълум қилди. У Яқин Шарқ мамлакатлари бўйлаб сафари якунлари хусусида баёнот бераркан, Араб давлатларининг раҳбарлари ҳам шунинг тарафдори эканликларини айтиб ўтди. Примаков Россия БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзоси сифатида бу борада зиммасидаги масъулиятли вазифани уддалаши лозим, деб қайд этди. Примаков Иордания, Сурия, Миср каби мамлакатлар билан биргаликда Исроил ва Фаластинда ҳам бевосита расмий ташриф билан бўлди.

****

Россия Федерациясининг Президенти Борис Ельциннинг юрагини операция қилиш муддати тобора яқинлашиб келмоқда. Мамлакат бош вазири В.Черномирдин операция учун ҳамма нарсалар тахт қилиб қўйилганлигини, уни ўтказиш муддатини эса шифокорлар белгилашларини маълум қилган. Борис Ельцин операция столига ётиши арафасида мамлакатни бошқариш ваколати В.Черномирдинга юклатилишини маълум қилинди. В.Черномирдин шунингдек Россия ядровий қуролларини бошқариш ваколатини ҳам вақтинчалик тасарруфига олади.

****

Грознийда Россия Хавфсизлик Кенгашининг котиби муовини Борис Березовскийнинг Чечениston иттифоқ ҳукуматининг бош вазири Аслан Масхадов билан музокаралари бўлди. Бу музокаралар В.Черномирдин билан А.Масхадовнинг учрашуви олдидан бўлиб ўтди. Б.Березовский Грознийда музокаралар ўтказишдан олдин Ингушетияда Чеченистон раҳбариятининг вакиллари билан ҳам маслаҳатлашувлар олиб борди.

ХОРИЖДА

Афғонистонда ҳокимиятни қўлга киритиш учун Толиблар билан ҳукуматдан четлаштирилган кучлар ўртасидаги жанглар ҳамон давом этмоқда. Генерал Абдурашид Дўстим билан Аҳмад Шоҳ Маъсуд раҳбарлигидаги қўшинлар ҳар қанча ҳаракат қилганлари билан Толибларнинг мудофаа чизиғини ёриб ўта олмаяптилар.

****

Югославияда парламент сайловлари халқаро ва маҳаллий кузатувчиларнинг назорати остида осойишта вазиятда ўтди. Дастлабки маълумотларга биноан, сайловларда ҳукмрон раҳбар кучлар иттифоқининг қўли баланд келган.

****

Америка Қўшма Штатларида Президентлик сайловларига саноқли соатлар қолди. Ҳисоб-китобларга қараганда, Билл Клинтон навбатдаги муддатга президентликка сайланишига шубҳа қилмаслик мумкин. Мамлакатда ўтказилаётган сўров-жавоб натижаларига кўра, Б.Клинтон асосий рақиби Республикачилар партиясининг номзоди Р.Доулдан бир неча даража олдинда бормоқда.

****

«Женерел моторс» корпорацияси шу ҳафтадан юқори даромад келтирувчи тўрт корхонаси ишлай бошлайди, деб ҳисобламоқда. Маҳаллий касаба уюшма ташкилотлари билан аҳдлашувга эришилганидан кейин корхоналарда иш яна бошланадиган бўлди. Бу тўрт корхонанинг тўхтатиб қўйилиши катта фойда келтирадиган юк ташувчи машиналар ишлаб чиқарилишига монелик кўрсатган бўларди.

****

Шри-Ланка ҳақида нималарни биласиз? Тўғри, машҳур Цейлон чойлари шу мамлакатдан келади. Бироқ нисбатан кичик шу давлатда бир йўла бир неча динларга эътиқод қилинишидан ва турли динга мансуб кишилар аҳил-иноқ яшашларидан хабарингиз бўлмаса керак. Шуниси диққатга сазоворки, мамлакатда диний байрамларнинг ўзи йигирма саккизта бўлиб, қайси динга мансублигидан қатъий назар барча кишилар бу байрамларни ғалма-ғал баҳамжиҳат шоду хуррам ўтказишаркан. Мамлакат пойтахти Коломбода будда ибодатхоналари, черковлар билан бирга меъморий бетакрор масжидлар ҳам қад ростлаганн Шри-ланкада мусулмонлар ҳам диний расм-русумларини эмин-эркин адо этаётганликларидан далолат беради.

Жаҳон ахборот агентликларининг материаллари асосида.

«ОБУНА-97»

Азиз муштарий!

Севимли газетангиз «Ишонч»га обуна бўлдингизми? 1997 йил учун обуна давом этмоқда.

Нашр индекси: якка обуначилар учун 64560, ташкилотлар учун 64561

Бизнинг мусоҳаба

«МУҲОФАЗА УСУЛЛАРИ КЎП»

Касаба уюшмалари Бухоро вилояти Кенгаши раисининг ўринбосари Аҳад Жумаев билан суҳбат

- Аҳаджон ака, маълумки, ижтимоий ҳамкорлик муносабатлари бугунги кунда касаба уюшма ташкилотлари ишининг характерли томонига айланиб бораётир. Бу фаолият вилоятда қандай амалга оширилмоқда?

- Чиндан ҳам, ижтимоий ҳамкорлик муносабатлари касаба уюшмалари фаолиятининг асосий ишидир. Бу борада вилоят ҳокимлиги ва касаба уюшмалари вилоят кенгаши билан биргаликда тузиладиган битимлар муҳим аҳамият касб этмоқда. Чунончи бозор иқтисодиёти шароитида меҳнаткашларни ижтимоий-иқтисодий ҳимоялаш, меҳнат жамоаларининг муаммоларини ҳал қилиш вилоят ҳокимлиги ва касаба уюшмалари вилоят кенгаши олдида турган муҳим вазифалардан биридир. Мазкур вазифаларни бекаму кўст бажариш мақсадида вилоятимиз туманларида касаба уюшмалари Мувофиқлаштирувчи кенгашлари иш бошлади. Кенгашлар туман ҳокимликлари билан ҳамкорликда ишлаб, меҳнаткашларнинг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан ҳокимликлар билан тегишли Битимларни имзоладилар. Биламизки, жамоа шартномалари иш берувчи ҳамда ходимлар ўртасидаги меҳнатга оид ижтимоий-иқтисодий ва касбга оид муносабатларни тартибга солувчи норматив ҳужжат сифатида муҳим аҳамиятта эга.

Айнан шу ҳолат касаба уюшмалари тармоқ вилоят қўмита ва кенгашларида тўғри тушуниб етилган. Вақти-вақти билан жойларда ўтказиб турилган йиғилиш семинар ва ўқув машғулотларида ҳам меҳнаткашлар муҳофазасига оид энг сўнгги Қонун ва қарорлар атрофлича тушунтирилиб борилаяпти. Мен бу ўринда Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси ва меҳнаткашларни ижтимоий-иқтисодий ҳимоялашга қаратилган ҳужжатларни назарда тутаяпман. Бевосита корхона, ташкилот ва хўжаликларда, улардаги бошланғич касаба уюшма қўмиталарида меҳнаткашлар муҳофазаси, техника хавфсизлиги қоидаларига риоя этилиши юзасидан аниқ чора-тадбирлар белгиланиб изчил амалга оширилаяпти. Корхоналарда қабул қилинаётган жамоа шартномаларида кўзда тутилган тадбирларни бажариш касаба уюшма фаолларининг ҳам диққат марказида турибди.

Жумладан «Бухоротекс»,»Бухоронон» ҳиссадорлик жамиятлари, Бухоро пахта тозалаш заводи, бир қатор қурилиш трестлари, «Бухоро электр тармоқлари»,»Амубухороканал» қурилиш бошқармаси, Бухороёғэкстракция заводи ва бошқа жамоалар ишчи-хизматчиларининг самарали меҳнат қилишлари, мазмунли дам олишлари, соғломлаштирилишига катта эътибор бераяпти.

«Бухоротекс» ҳиссадорлик жамияти корхонада акция ва дивидендларни тақсимлашда ижтимоий тенгликни кафолатлайди. 12 ёшгача боласи бўлган аёлларга иш ҳақи тўлаш шарти билан, қўшимча меҳнат таътили бериш белгиланган. Корхона томонидан қурилган уй-жойларнинг 30 фоизи корхонада ишлаётган юқори малакали мутахассисларга, 5 фоизи ишлаб чиқариш илғорлари ва корхонада 15 йилдан кўп ишлаганларга, 10 фоизи уй-жой шароитини яхшилашга муҳтож бўлган кишиларга, 2-фоизи ишлаб-чиқаришда шикастланган ишчилар учун мўлжалланган. Кам қонлик касали бор аёлларга, кам таъминланган оилаларга, уруш қатнашчиларига парҳезли таомлар йўлланмаси бепул берилаётир. Моддий рағбатлантириш кўп жойларда муҳим аҳамият касб этмоқда. Чунончи, биргина шу йилнинг ўтган даври ичида автомобиль ва йўл хўжалиги ходимлари касаба уюшмаси вилоят қўмитасидан «Бухоротранс» бирлашмаси бўйича меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш мақсадида - 709,5 минг сўм мукофот пули ажратилди, кам таъминланган ишчиларнинг ошхонада бепул овқатланиги учун 215 минг сўм, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сотиб олиш учун - 183 минг сўм, кам таъминланган ва кўп болали оилаларга - 115 минг сўм, байрам маросимларини ўтказишда - 486 минг сўм пул сарфланди, уруш ва меҳнат фахрийларига кўрсатилган ёрдам 62,0 минг сўмни ташкил қилади. Бу рақамлар бир қарашда жонсиз, руҳсиздай туюлиши мумкин. Лекин, иқтисодий қийинчилик даврида меҳнаткашлар имкон қадар ҳимояга олинса, бу уларнинг меҳнат натижаларида яққол акс этади.

«Бухородонмаҳсулотлари» давлат ҳиссадорлик уюшмаси маъмурияти билан касаба уюшмаси қўмитасининг ўзаро жамоа шартномасига 20 дан зиёд имтиёзлар белгиланган, масалан ёш келин-куёвларнинг бахт тўйларига мукофот пули ва бир бош қўй, ота-онасиз қолган етим болаларга то 18 ёшга киргунча ойлик нафақалар тўланади, корхона ҳисобидан дори-дармон ва даволаниш учун, ёки қувончли ва ташвишли кунларда маҳсус маблағ берилиб борилади.

Ижтимоий ҳимоя турлари барча корхона-ташкилотларда ўзига хослиги, такрорланмаслиги билан ажралиб туради.

Масалан «Бухоронон» ҳиссадорлик жамияти корхонада 3 йил ишлаган ходимнинг меҳнат таътилига - 1 кун, 5 йил ишлаганларга - 2 кун, 7 йил ишлаганларга - 3 кун, 10 йилдан ортиқ ишлаганларга эса - 5 кун қўшиб бераётир. Хотин-қизларнинг 2 тадан зиёд боласи бўлса - 3 кун қўшимча меҳнат таътили берилмоқда. Ходимларнинг тушлик овқатлари 50 фоизга арзонлаштирилган, ижтимоий муҳофаза соҳасидан уруш қатнашчилари ҳам бебаҳра қолишмаган. Уларга йилига 2 марта пуллик ёрдам кўрсатилади, ходимларнинг тўй ва маъракаларига бир ойлик маоши миқдорида ёрдам берилади, илғор ходимлар ва кам таъминланган хизматчилар санаторияларга бепул йўлланма олиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

- Янги Меҳнат Кодексининг қабул қилиниши жамоа шартномаларига баъзи ўзгартиришлар киритишни тақозо этди, тўғрими?

- Албатта, жамоа шартномасини янги Меҳнат Кодекси асосида тузган жамоалар биринчи галда ходимнинг ижтимоий ва иқтисодий кафолоти даражасини юксалтиришга эътиборни қаратаётган бўлсалар ажаб эмас. Шунга мувофиқ шартномаларда ходимларнинг корхонада ишлаши учун ижтимоий кафолатлар ва меҳнатни рағбатлантириш билан боғлиқ бошқа имтиёзлар мустаҳкамланиб қўйилади.

Ходимлар соғлигини муҳофаза қилиш бўйича муайян кафолотлар, жумладан, хавф-хатарсиз меҳнат ва ишлаб чиқариш шароитини таъминлаш, ишчилар соғлигини муҳофаза этиш юзасидан мажбуриятлар белгиланади.

Янги Меҳнат Кодексининг талабларига мувофиқ ички меҳнат тартиби қоидалари ходимлар билан иш берувчиларнинг бир-бирига нисбатан асосий мажбуриятларини мустаҳкамлайди, иш вақтининг узунлиги, нормал иш шароитидан четта чиқишларни аниқлайди, зарур бўлган иш вақтидан ташқари ишларга жалб қилиш билан боғлиқ масалаларни ҳам ҳал этади.

Интизомий жазо чораларини белгилаш, меҳнат мажбуриятларини ўз вақтида бажариш, меҳнат интизомини бир марта бузганлиги учун мукофотдан қисман ёки йил якунлари бўйича тўла маҳрум этиш, ҳам ана шу қоидаларда кўзда тутилган. Иш берувчи корхона касаба уюшма қўмитаси розилигини олиб ходимни ишдан бўшатиш ва меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳуқуқига эгадир.

- Ҳар йилги ёзги соғломлаштириш мавсумида болаларнинг кўнгилли дам олишлари учун касаба уюшмалари вилоятда қандай ишларни олиб бораяптилар?

- Дастлаб шуни айтиб ўтишим керакки, меҳнаткашлар ҳамда уларнинг болаларини соғломлаштириш доирасида бажарилаётган ишлардан энг муҳими - вилоят ҳокимлиги ва касаба уюшмалари вилоят кенгаши ўртасида болаларни ёзги соғломлаштиришга оид қўшма қарордир. Ана шу муҳим ҳужжатта асосан кўплаб фарзандларимиз вилоятимизнинг хушманзара ва баҳаво жойларида кўнгилли дам олиб, ўз соғлиқларини мустаҳкамламоқдалар. Бу йилги мавсум олдидан болалар ва ўсмирларни тарбиялаш вилоят марказида оромгоҳларнинг бошлиқлари ва тарбиячилари учун вилоят семинари ташкил этилиб, уларга тавсияномалар тарқатилди. Ғиждувон туманидаги «Коинот», Вобкент туманидаги «Ёш сувчи» оромгоҳларида ҳам вилоят семинарлари ва 2 марта кўчма семинар ўтказилди.

Ёзги мавсум давомида Бухоро вилоятида 13 та шаҳар ташқарисидаги, 7 та санатория тарзидаги, иккита спорт соғломлаштириш ва 106 та кундузги оромгоҳлар иш олиб борди.

Оромгоҳларни мавсумга тайёрлаш, уларни таъмирлаш, жиҳозлаш ишларини ўз вақтида бажарган «Бухоротекс» ҳиссадорлик жамияти, «Бухоротранс» бирлашмаси, «Ирруқурилиш» тресті, «Ўзгазсаноатқурилиш» бирлашмаси шунингдек Ғиждувон, Ромитан, Вобкент, Қоракўл, Шофиркор туманлари ва Бухоро шаҳри хўжалик раҳбарлари, касаба уюшма қўмиталарининг фаолиятлари тўғрисида ижобий фикр билдирса бўлади.

Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси вилоят қўмитаси томонидан кундузги оромгоҳларда болаларнинг дам олишини ташкил этиш бўйича катта иш олиб борилди. Натижада мавсумда 27 минг 176 нафар болалар ва ўсмирлар соғломлаштирилиб белгиланган режа 107 фоиз бажарилди.

Кўриниб турибдики, меҳнаткашдан иш самарасини талаб қилишдан аввал унга шарт-шароит яратиш уни ижтимоий-иқтисодий жабҳада қўллаб-қувватлаш зарур. Замонамизда ижтимоий ҳимоянинг жуда кўп турларидан унумли фойдаланиш мумкиндир.

Юқорида тилга олиб ўтилган ва айни пайтда бирма-бир амалга оширилаётган ишлар вилоят ҳокимлиги, касаба уюшмалари вилоят кенгаши ҳамда алоқадор корхона ва ташкилотларнинг биргаликда олиб бораётган сайъ-ҳаракатлари натижасидир. Шубҳа йўқки ушбу ҳамкорлик йўналишидаги ишлар бундан кейин ҳам давом этаверади.

Суҳбатдош: Баҳтиёр САИДОВ.

Меҳнат бозори

ИШГА ЖОЙЛАШ ҲАМ ҲИМОЯ

Мамлакатимизда бозор муносабатлари чуқурлашгани сайин мукаммал ижтимоий сиёсатга бўлган эҳтиёж янада ортиб бораётир. Мазкур эҳтиёж республикамиз ҳукумати ва давлатимизнинг ижтимоий масалалар билан шуғулланувчи бошқа идоралари олдига янги, ўзига хос талаблар қўяди. Бу талабларнинг нечоғлиқ самарали уддаланиши мамлакатимиз халқининг фаровон турмуш тарзини белгилаб берувчи энг асосий омил бўлиб хизмат қилишига шубҳа йўқ. Ўзбекистон Меҳнат Вазирлиги қошидаги аҳоли бандлиги ва ижтимоий муҳофазаси муаммоларини ўрганиш Республика илмий маркази директори, иқтисод фанлари номзоди Эркин Муратов билан суҳбатимиз ана шу хусусда бўлди.

- Эркин Абдулахатович, ижтимоий муаммолар билан шуғулланувчи институт раҳбари, қолаверса, иқтисодчи олим сифатида Республикамизда олиб борилаётган ижтимоий сиёсатни қандай баҳолайсиз?

- Республикамиз иқтисодий ҳаётида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг диққатга лойиқ ижобий хусусиятларидан бири - уларнинг ижтимоий йўналтирилганидир. Аввалбошдан ҳукуматимиз ислоҳотларни меҳнаткашлар ҳисобидан эмас, балки аҳолини, хусусан унинг эҳтиёжманд табақаларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаб амалга ошириш йўлини танлади ва шу йўлдан оғишмай бормоқда. Бозор иқтисодиёти шароитида нархларнинг эркинлашуви муносабати билан аҳолининг моддий аҳволини енгиллаштириш мақсадида давлат томонидан товон (компенсация) тўлашни жорий этиш, нарх-навонинг ўсишини инобатта олиб, ишчи-хизматчиларнинг ойлик маошларини муттасил ошириб бориш, пенсиялар, стипендияларни идексациялаш, кўп болали оилаларга нафақалар тўлаш, фахрийлар, ногиронларга муайян имтиёзлар яратиб бериш, ишсизларни иш билан таъминлаш учун янги иш ўринларини ташкил этиш ва бошқа кўпгина тадбирлар ҳукуматимизнинг шу йўналишдаги мақсадли ишларидан далолатдир. Айниқса, аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексациялаш жараёнларининг амалга оширилиши бу соҳадаги хайрли ишлардан ҳисобланади.

-Сизнингча, бозор иқтисоди шароитида республика аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш бўйича қабул қилинаётган қонун ва фармонлар юртдошларимиз турмуш тарзида қай даражада акс этаётир?

- Қисқа давр мобайнида республикамиз ҳукумати аҳолини ижтимоий ҳимоялаш қаратилган юзлаб қонун ва фармонлар қабул қилди. Бу ҳуқуқий актлар мамлакатимизда бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнини жиддий «ижтимоий зарба»ларсиз кечишини таъмин этибгина қолмай, пировард натижада умумлашган адолатли ижтимоий ҳимоя тизимини юзага келтирди. Фикримизнинг далили учун мисоллар келтирсак. Биргина 1995 йил давомида ишчи- хизматчиларнинг маош миқдори - 3,7 марта, нафақалар - 3,6 марта, стипендиялар - 5,1 марта ошди, 500 мингга яқин эҳтиёжманд оилалар маҳалла қўмиталари орқали ҳар ойда нафақа олиб турди. Йил давомида уларга 6 миллиард сўм миқдорида нафақа тўланди. Президентимизнинг шу йил 24 июль Фармонига биноан 1 сентябрдан бошлаб иш ҳақининг энг оз миқдори 550, меҳнат нафақаларининг энг кам миқдори - ойида 1125 сўм, фуқароларнинг солиққа тортилмайдиган даромадининг энг оз миқдори 600 сўм, ягона тариф сеткаси бўйича бошланғич разряднинг энг оз миқдори ойига 600 сўм миқдорида белгиланди. Бу мисоллар республикамиз ҳукуматининг мураккаб иқтисодий шароитда аҳолини ўз ҳолига ташлаб қўймаганлиги, унинг оғирини енгил қилиш учун барча чораларни кўраётгани, халқимиз тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилаётганидан дарак беради. Шу боис, мамлакатимиз аҳли ҳукуматимиз олиб бораётган сиёсатни тўла қўллаб-қувватлаб, уни рўёбга чиқаришда фаол иштирок этмоқда.

- Ижтимоий ҳимоя соҳасига алоқадор идора сифатида марказингизда қандай ишлар амалга оширилмоқда?

Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш юзасидан Республикамиз ҳукумати юритаётган оқилона сиёсатта кўмаклашиш мақсадида илмий марказимиз жиддий илмий изланишлар олиб бормоқда. Жумладан, Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг ногиронларни реабилитация қилиш бўйича 2000 йилгача мўлжалланган давлат дастури»ни ишлаб чиқишда марказимиз ўзининг салмоқли ҳиссасини қўшди, шунингдек, ногиронларни ишга жойлаштириш, халқ хўжалигида улар меҳнатидан самарали фойдаланиш устида бир қатор илмий тадқиқотлар олиб борилди ва бу юзадан аниқ тавсиялар ишлаб чиқди. Албатта, аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож бошқа қатлами ҳам назаримиздан четда қолган эмас. Марказимиз Ўзбекистон Меҳнат Вазирлиги, Ижтимоий Таъминот Вазирлиги билан ҳамкорликда кўп болали оилалар, нафақахўрлар, талабалар, ёлғиз кексалар ҳамда ишсизларни ижтимоий ҳимоялашга қаратилган бир қатор тадбирлар уюштирди.

- Жамиятимизда бозор иқтисодиёти унсурларининг ўрни ортгани сайин Республикамиз меҳнат бозори ҳам жиддий ўзгаришларга юз тутиши боис аҳоли бандлиги муаммолари ҳозирда анча долзарб бўлиб қолди. Марказингизда шу борада олиб борилаётган ишлар хусусида сўзлаб берсангиз.

- Фаолиятимизнинг асосий йўналишларидан бири бўлмиш - аҳоли бандлиги ва меҳнат бозорини мувофиқлаштириш бўйича ҳам марказимизда кенг миқёсли ишлар амалга оширилаётир. Ўтган 1995 йилда аҳоли бандлиги даражасини ошириш, ишсизликка қарши кураш механизмини янада мукаммаллаштириш, ишчи кучларни ижтимоий, худудий харакатчанлигини ўстириш, уларни халқ хўжалигининг турли тармоқлари бўйича табиий тақсимланишини таъминлаш юзасидан ўтказилган илмий тадқиқотларимиз натижасида қайд этилган масалалар бўйича бир қатор илмий тавсиялар, махсус дастурлар ишлаб чиқилди. Шунингдек, марказимиз ходимлари Ўзбекистон Республикаси Меҳнат қонунлари кодексини такомиллаштиришга доир фойдали таклифлар билан чиқдилар ва бу таклифларнинг аксарияти инобатта олинди.

Жорий йилнинг биринчи ярмида илмий марказимиз Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси, Меҳнат Вазирлиги, Ижтимоий Таъминот Вазирлиги ва бошқа юқори идораларнинг махсус топшириқларини самарали уддалади.

Айни кунда марказимиз ходимлари ўз олдиларига қўйган вазифаларни тўлақонли бажариш учун самарали меҳнат қилмоқдалар. Мавжуд бўлимларимиз аҳолининг меҳнат бозоридаги рақобатга бардоши кам бўлган табақалари, жумладан, кўп болали оналар, ногиронлар, ёшлар, кексалар ва бошқаларни ижтимоий ҳимоялаш, улар учун махсус иш ўринларини квоталаш, ишсизларни ишга жойлаштириш ва уларга нафақа белгилаш тизимини бозор иқтисоди талабларига мувофиқлаштириш устида диққатга лойиқ изланишлар, тадқиқотлар олиб боришмоқда. Марказимизнинг «Меҳнат бозори муаммолари» бўлими томонидан ҳозирда Меҳнат бозорини иш ҳақи орқали бошқариш тизимини жаҳоннинг илғор давлатлари тажрибасидан келиб чиққан ҳолда такомиллаштириш учун кенг миқёсли тадқиқот ишлари ўтказилмоқда. Уларнинг самараси истиқлолимиз, ислоҳотларимизнинг туб мақсадидир.

Суҳбатдош: Ботир МАВЛОНОВ.

Юртимизда пишиқчилик, йиғим-терим фасли. Бободеҳқонларимиз ёз бўйи етиштирган ҳосилни шаҳар дастурхонига армуғон қилмоқда. Қўлларингиз дард кўрмасин азиз миришкорлар.

«Соғлом авлод учун»

«АМБУЛАНС» ЙЎЛГА ЧИҚДИ

Ёнбошига «Соғлом авлод учун» ёзувли машина Кучимовлар ховлиси ёнида тўхтади. Уй бекаси Анорой опа меҳмонларни илқ кутиб олди. Машинадан тушган шифокорларнинг самимий муомиласи, фарзандларига кўрсатилаётган алоҳида меҳр-муҳаббат унинг қалбига қувонч бахш этар, ҳаётда шундай яхши одамлар борлигидан ўзини руҳан енгил бардам ҳис этарди.

Анорой опа ҳам ҳамма оналар қатори фарзандлари соғлигини, баркамол ўсиб улғайишларини ўйлайди. Бахтига қарши қизчалари Хуршидаой, Холидаой, ўғиллари Қодиржон, Носиржонлар туғма ногирон бўлиб, улар тақдири ташвишлантирар, тезроқ соғайиб яна болалар даврасида кўриш ягона орзуси эди.

Бугун Анорой опанинг бу орзуси улашишига қалбида яна бир бор умид уйғонди. Жиззах вилояти «Соғлом авлод учун» жамғармаси кўчма табобатхона - «Амбуланс» шифокорлари ўзларининг ширин сўзлари, бепул тиббий муолижалари, дори-дармонлари билан онанинг изтиробли қалбига далда бердилар, ҳам тиббий, ҳам ижтимоий ёрдам кўрсатдилар. Шу куни болаларга бепул кийим-кечак, озиқ-овқат маҳсулоти тортиқ қилинди.

Она билан бўлган суҳбат чоғида 13 ёшли Қодиржонни Республика касалхонасида даволаниши учун зарур дори-дармонлар оилада муаммо эканлиги билинди. Бу муаммони ҳам вилоят «Соғлом авлод учун» жамғармаси ўз зиммасига олди. Жамғарма директори Нодира Каримова ва «Амбуланс» бригадири Зохиджон Яшузоковлар Қодиржоннинг даволаниши учун зарур бўлган уч минг сўмлик дори-дармонларни Анорой опа хонадонига боришди. «Шарқ» деҳқон-фермер хўжалиги бошлиғи Эркин Хўжамов ҳам ўз меҳр-мурувватини кўрсатди.

- Оиламизга кўрсатган ғамхўрлик ва имтиёзлар учун аввало Президентимиздан, қолаверса вилоят «Соғлом авлод учун» жамғармасидан бениҳоя миннатдормиз,- дейди Анора Кўчимова.

Албатта бугун биз Жиззах вилояти «Соғлом авлод учун» жамғармаси «Амбуланс» кўчма табобатхонасининг Бахмал тумани «Қатортол» ижара ширкатлар бирлашмасидаги кўп болали оила Анора опа оиласига кўрсатилган хизматидан бир лавҳа келтирдик, холос.

«Амбуланс» 1996 йил июнь ойидан ўз хизмат сафарини дастлаб вилоятнинг энг узоқ тоғли зонаси - Фориш туманидан бошлади. Кўчма табобатхона таркибида терапевт, акушер гинеколог, болалар врачи, ҳамшира, тиббий ижтимоий ходим ҳамда бир қатор жамоат ташкилотлари вакиллари бор. «Амбуланс» туманнинг «Фориш»,«Қизилқум»,«Боғдон»,«Чимқўрғон», «Туркистон»,«Меҳнатобод»,М.Орлов номли ижара ширкатлар бирлашмаларининг энг олис тоғли қишлоқларида бўлиб, оналар ва болаларга тиббий, ўз навбатида ижтимоий ёрдам кўрсатди.

Фориш туманининг энг олис чўл зонаси - марказдан 270 км узоқликдаги Еримбетов, Аманкели номли, «Арнасой» ижара ширкатлар бирлашмаларига уч кунлик хизмат сафари ташкил этилди. Чўл зонаси иқлими, суви, табиий шароити натижасида оналар ва болалар ўртасида кам қонлик, бир қатор гинекологик, юрак қон томир, буйрак жигар хасталиклари учраши кузатилди. Уч кунлик хизмат сафаридан 60 ошиқ оилада бўлиб, 280 нафар бола ва она тиббий кўрикдан ўтказилди. Кам харж, кам даромадли оилаларга бепул дори-дармонлар берилди, шифохона ва амбулаторияларда даволаниш учун йўлланмалар ажратилди.

Туман асосан чорвачиликка ихтисослашган бўлиб чўпонлар оилалари билан яйловларда тарқоқ ҳолда истиқомат қилишади. Тоғли зоналарида эса қишлоқлар бир-биридан 20-30 км масофада узоқликда жойлашган. Шунга қарамай «Амбуланс» фидоийлари туман бўйича жами 229 оилага, 1380 нафар она ва болаларга ҳам тиббий, ҳам ижтимоий ёрдам кўрсатишди.

«Амбуланс» маълум тартиб асосида ўз хизмат сафарини Бахмал туманида давом эттирди. Туман вилоят марказидан 70 км узоқликда, қишлоқлари қир-адирлар бўйлаб жойлашган. Бахмалнинг энг олис шифокорлар бориши қийин бўлган ҳар бир хонадонга «Амбуланс» етиб борди. Туманнинг «Узунбулоқ»,»Мустақиллик»,»Гулбулоқ», «Боғишамол»,»Турон»,»Қатортол» ижара ширкатлар бирлашмаларининг кам даромадли, олис участкаларда яшовчи оилаларга алоҳида эътибор қаратилди. Кўп болали оналар Саломат Тўқсонова, Анора Кўчимова, Гулчеҳра Қурбонова, Оқила Жабборова Зулайҳо Юутаеваларнинг оилалари тўлиқ тиббий кўрикдан ўтказилди. Ижтимоий ёрдам - бепул кийим-кечак ва озиқ овқат маҳсулотлари совға қилинди.

Жиззах вилоятида айниқса қишлоқ аҳолисини «Амбуланс» кўригидан ўтказиш, малакали мутахассис шифокорлар кўригидан ўтказиш, оилаларга иқтисодий шароитини ҳисобга олган ҳолда ёрдам кўрсатиш борасида бир қатор ишлар қилинаяпти. Июнь - август ойлари мобайнида 2000 дан зиёд аёллар, болалар ва ўсмирлар тиббий кўрикдан ўтказилди. Шундан 1000 га яқинида турли касалликлар аниқланиб, уларга даволаниш учун йўлланмалар берилди, 311 нафар иқтисодий ночор оилаларга текин дори-дармонлар, 100 нафар оилаларга бепул кийим-кечак, озиқ-овқат маҳсулотлари берилди.

Бу тадбирлар учун жамғарма ҳисобидан 31000 сўмдан зиёд маблағлар сарфланди.

«Амбуланс» жойларда бўлганида нафақат тиббий балки хизмат, оналар ва болалар билан турли хил хасталикларнинг олдини олиш бўйича кенг тушунтириш ишларини олиб бормоқда. Шифокорлар Зохиджон Яшузоқов, Дилором Субонқулова, тиббий ижтимоий ходим Неъмат Қўшвақтовлар «Оила бюджети», «Оилада болалар гигиенаси»,»Она сутининг аҳамияти»,»Кам қонлик ва уни олдини олиш» мавзуларида суҳбатлар уюштирдилар.

«Амбуланс» - кўчма тиббий ижтимоий табобатхона, «Таклиф ва мулоҳазалар» дафтарини варақлар эканмиз, «Амбуланс» ишидан, шифокорлар хизматидан мамнуният билан битилган ёзувларни ўқиймиз. Фориш туманидан уй бекалари деристонлик Ойсара Исроилова, мехинлик Фотима Абдураҳмонова, ёмчилик Қирмизой Баҳриева, Бибинисо Жавлонова, сайёдлик Зираҳол Камолова, каттабоғдонлик Дилбар Ҳидирова, норвонлик Мавлуда Яхшиева, Бахмал туманидаги Оқтош қишлоғидан Ойбиби Умарова, Садиган қишлоғидан Муқаддам Асроровалар вилоят «Соғлом авлод учун» жамғармаси шифокорлари, барча фаоллари ишларидан хурсанд эканликларини изҳор қилишган.

Ҳурматли президентимиз Ислом Каримов мустақиллигимизнинг дастлабки кунларидан Республикамизда оналар ва болалар саломатлиги, соғлом авлод тарбияси масалаларига алоҳида эътибор қаратиб келмоқдалар. Республикамизда ва вилоятларда «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармалари ташкил этилиши, қишлоқ аҳолисига тиббий - ижтимоий патронаж хизмати - «Амбуланс» кўчма табобатхонаси бугунги кунда ана шу эзгу ниятлар йўлида фаоллик кўрсатмоқдалар.

Жиззах вилоят «Соғлом авлод учун» жамғармасининг бу борада амалга ошираётган ибратли ишларидан вилоятнинг айниқса тоғли қишлоқ аҳолиси бебаҳра қолаётгани йўқ. Оналар ва болаларга меҳр ва қувонч улашаётган «Амбуланс» машинасини ҳамон тез-тез қишлоқ йўлларида учратамиз. Бу фидоийлик, самимият, меҳр муҳаббат уларга ҳамиша эл ҳурматини бахш этмоқда.

Олтиной РУСТАМОВА,
Жиззах вилояти.

Ижтимоий ҳимоялаш-бош вазифа

ҒАМХЎРЛИК САМАРАСИ

«Қашқадарётранс» ҳиссадорлик Давлат бирлашмасига қарашли Ғузордаги автокорхона ҳақида жуда кўп илиқ гапларни эшитганман. Унинг бошлиғи Эргаш Тошев билан суҳбатлашдим.

— Иш фаолиятимни 1978 йилда Тошкентдаги автомобиль йўллари ва инженерлар тайёрлаш илмгоҳини тамомлаганимдан сўнг мазкур корхонадан бошлаганман, — дейди Эргаш Тошев. — Дастлаб оддий диспетчер бўлиб ишлаганман. Сўнг навбатчи диспетчер, ишлатиш бўлими бошлиғи, бош муҳандис, лавозимларида фаолият кўрсатдим. 1991 йилдан буён корхонага раҳбарлик қилаяпман. Корхонам — фахрим ҳисобланади. Бир жойда ишлаганим учунми, ҳамиша унинг шарафи, ишчиларнинг турмуши, тақдири хусусида қайғураман.

Автокорхонада 376 киши ишлайди. Автокорхонамиз халқ хўжалик юкларини ташиш, йўловчиларга транспорт ва такси хизмати кўрсатишни ўз зиммасига олган. Бугунги кунда юк автомашиналаримиз Қоровулбозордаги нефтни қайта ишлаш заводида, Таллимаржон ГРЭСи қурилишида, Шўртан газ конлари бошқармасида ва қишлоқ хўжалик соҳасидаги барча юмушларда қатнашмоқда.

— Корхона ҳисоб-рақамида маблағ борми?

— 500 минг сўмдан ортиқ. Агар жами маблағимизни айтсам 13 миллион сўмдан кўпроқ. Чунки кўпгина ташкилот ва хўжаликлар биздан қарздор. Агар ана шу қарзлар ҳисоб рақамимизга тушгач, хазинамизда нақд 5 миллион сўм қолади.

— Корхона раҳбарияти бу ерда ишловчиларнинг ижтимоий ҳимоилашга қандай эътибор бераяпти?

— Ўз-ўзидан маълумки, ижтимоий ҳимоя бугунги кунда сув ва ҳаводек зарур. Аввало корхонамизда ишловчилар ойлик маошларини вақтида олиб туришибди. Бундан ташқари вилоятдаги «Дунё» дон маҳсулотлари комбинати билан узвий алоқадамиз. Шу боисдан ишчиларимизни баҳоли қудрат ун ва ун маҳсулотлари билан таъминлаб турибмиз. Хўжаликлар эса арзон нарҳда сабзавот ва полиз маҳсулотлари етказиб беришмоқда. Бундан ташқари ўз ёрдамчи хўжалигимизга эгамиз. 450 бош қўй-қўзимиз бор.

Директор билан автокорхонани кўздан кечирдик. Ҳаммаёқ тоза-озода. Транспорт воситалари тартиб билан қўйилган. Техника хавфсизлигига оид турли насиҳат сўзлар битилган шиор ва плакат қўйилган. Республикада хизмат кўрсатган транспорт ходими, чилангар Ёқуб Аннаев, ҳайдовчилар Бобоқўл Уринов, Рустам Отажонов, Холмурод Топоров, Амир Бегимқулов, Юсуф Бердиевлар билан ўзаро мулоқотда бўлик. Улар корхона раҳбариятининг ижтимоий ҳимоялаш соҳасидан ибратли ишларидан қувониб гапиришди. Корхона раҳбарининг елиб-югуриши туфайли эҳтиёт қисмларга муҳтожлик сезилмаётганлиги, транспорт воситаларининг умри узаяётганлиги рўй-рост айтишди. Ижтимоий ҳимоялаш соҳасида корхона касаба уюшма қўмитаси раиси Ҳожимурод Ҳайтовнинг хизмати катта экан.

— Автокорхонанинг келажаги ҳақидаги нима дейсиз?

— Бу борада ҳам ўз режаларимиз бор, — дейди Э. Тошев, — Аввало корхона қошида тикувчилик цехи ва аҳолига пуллика хизмат кўрсатадиган цехлар очамиз. Йил охиригача профилакторийни ишга туширамиз. Бундан ташқари Асакадига «УзДЭУавто» қўшма корхонаси билан алоқани мустаҳкамлаб, янги енгил машиналар олиб, аҳолига транспорт хизмати кўрсатишни янада яхшилаймиз. Корхона ходимларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашга эътиборни кучайтиравермиз.

— Эргаш ака, «Ишонч» газетаси муштарийларига истагингиз?

— Бир нарсани очиқ айтай. У ҳам бўлса мазкур матбуот нашрини севиб ўқийман. Ўзининг ихчам, ўқишли материаллари билан бошқа газеталардан ажралиб туради. Буни дилдан айтаяпман. Шу боис ҳар гал бу газетага биринчилардан бўлиб обуна бўламан. Мана ҳозир обуна жараёни давом этмоқда. Кўни кеча мазкур газетага обуна бўлдим. Шуни қувонч билан айтай, мазкур газетага 60 кишини корхона ҳисобидан обуна қилишга сўз бераман.

Биз автокорхонадан қайтар эканмиз, дилларига қутлуғ мақсадни туггaн жамоанинг бундан кейинги ишларига ривож тиладик.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
«Ишонч» мухбири.

БИЗДАН СЎРАБСИЗ

Саволларга ҳуқуқшунос К.Мухторов жавоб беради.

Ташкилот, муассаса ишчи ходимлари ҳар йилига 2 марта айримлар 4 марта ренгендан ўтадилар. Шу ўтиш даврида бухгалтерияга маълум миқдорда, аниқроғи 30 сўм тўланади. Шу пулдан биз ишчиларга қандайдир фоиз иш ҳақи тўланадими ёки тўлиқ давлат ҳисобига ўтиб кетадими?

О.СИНДОРОВ,
Ғаллаорол туман Марказий шифохонаси рентгенология бўлими лаборанти.
А.ИСАЕВ,
шифокор, Самарқанд шаҳри.

- 1996 йил 29 август куни Ўзбекистон Республикасининг «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги қонуни қабул қилинди ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарори билан бу қонун 1996 йил 14 сентябрь кунидан бошлаб амалга киритилди.

Қонуннинг 8-моддаси талабларига мувофиқ давлат бюджети ҳисобидан таъминланадиган давлат соғлиқни сақлаш тизимининг даволаш - профилактика муассасалари аҳолига бепул тиббий хизмат кўрсатадиган бўлди. Бу қонуннинг 8-моддасини бажариш тўғрисида Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 17 сентябрь 1996 йилдаги 651-сонли буйруғи ҳам чиқарилган.

Ўзбекистон Республикасининг «Давлат корхоналари тўғрисида»ги қонунига мувофиқ коллективнинг хўжалик ҳисоби даромади корхона тасарруфида бўлади ва ундан мустақил равишда фойдаланилади, агар корхона уставида бошқа ҳоллар кўрсатилмаган бўлса.

Шу сабабли ҳар бир муассасада касаба уюшмаси қўмитаси билан келишилган ҳолда Низомига асосан бу даромад тақсимланган.

Касаллик варақаси бўлган ходимларга пул тўлаш касаба уюшмасига аъзо бўлган кундан ҳисобланадими ёки ишлаган даврлари ҳисобланиб касаллик варақаси тўлдириладими? Бунда касаба уюшмаси раиси томонидан неча йилга, қанча фоиз кўрсатилиши керак?

А.МЕНГЛИЕВ,
Жиззах вилояти, Фориш туман сан-эпидемиология маркази касаба уюшмаси раиси.

1995 йил 21 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 285-моддасига мувофиқ 1996 йил 1 апрелдан бошлаб вақтинча меҳнатта қобилиятсизлик нафақаси меҳнатда майиб бўлган ва касб касаллигига чалинганда иш ҳақининг тўлиқ миқдорида, бошқа ҳолларда эса, ходимнинг умумий иш стажига, қарамоғидаги вояга етмаган болаларининг сони ва бошқа ҳолатларга қараб иш ҳақининг 60 фоизидан 100 фоизигача бўлган миқдорида тўланадиган бўлди. Шу сабабли амалдаги тегишли вазирликлар томонидан 1994 йил 10-14 февралда тасдиқланган «Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақаларни тўлаш тартиби тўғрисида Низом»га 1996 йил 24 апрелдаги 21-1-сонли қарор билан ўзгартиришлар киритилди.

Бу киритилган ўзгартиришларга мувофиқ ходимнинг вақтинча меҳнатта қобилиятсизлик даври учун қуйидагича нафақа тўланади:

- Умумий иш стажи 8 йил ва ундан ортиқ бўлган ходимларга:
- қарамоғида 16 ёшга (ўқувчилар 18 ёшга) етмаган уч ёки ундан ортиқ болалари бўлган ходимларга:
- ишлаётган уруш қатнашчиларига, интернационал жангчиларга ва имтиёз жиҳатидан уларга тенглаштирилган бошқа шахсларга:
- Чернобиль АЭСидаги фалокат оқибатларини тугатишда қатнашган ходимларга:
- Чернобиль фалокати оқибатида радиоактив ифлосланиш зонасидан эвакуация қилинган ва кўчирилган, қон ҳосил қилиш органлари (ўткир лейкоз), қалқонсимон без касалликлари (аденома, рак) хавфли ўсмалар билан касалланган ходимларга иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида,
- умумий иш стажи 5 йилдан 8 йилгача бўлган ходимларга:

21 ёшга етмаган сағир етимлар жумласидан бўлган ходимларга иш ҳақининг 80 фоизи миқдорида,

- умумий иш стажи 5 йилгача бўлган ходимларга, демак, иш ҳақининг 60 фоизи миқдорида ҳақ тўланади. Нафақа миқдорини аниқлашда меҳнатта қобилиятсизлик бошланган кунгача бўлган умумий иш стажи ходимнинг меҳнат дафтарчасидаги ёзувлар ёки иш стажини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар билан белгиланади.

Вақтинча меҳнатта қобилиятсизлик бўйича тўланадиган нафақа, барча ҳолларда, иш ҳақининг энг оз миқдоридан кам бўлмаслиги ва ўртача ойлик иш ҳақидан юқори бўлмаслиги керак. Ишчи касаба уюшмасига қачон аъзо бўлганлигидан қатъий назар умумий иш стажига қараб касаллик варақисига ҳақи олишга ҳақлидир.

Навбатдаги саволларга А.Аҳмедов жавоб беради.

Агар ишчи бир корхонадан бошқа корхонага кўчириш тартибида ишга қабул қилинса, унга янги иш жойида 13 ва 14 ойлик тўловлари қандай тартибда ва миқдорда тўланади? концерн тизимидаги корхонадан энергетика вазирлиги тизимидаги корхонага ўтгандим янги иш жойимдан 13-иш ҳақи тўлашни рад этишмоқда.

Т.САЙТМЕТОВ.

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги Меҳнат Кодексининг 73 моддасига мувофиқ (ушбу кодекс 1996 йилнинг 1 апрелидан кучга киритилган) тузилаётган якка тартибдаги ёзма меҳнат шартномасида иш ҳақи тўлаш ва меҳнатнинг бошқа шартлари (шу жумладан 13,14 рағбатлантириш тўловлари) томонларнинг ўзаро келишувига асосан белгиланади.

Ўтган хўжалик йили якунлари бўйича тўланадиган қўшимча ҳақ (13 ойлик) ва узлуксиз узоқ йиллик меҳнат фаолияти учун қўшимча иш ҳақи (14 ойлик) тўлаш ҳар бир корхонада қабул қилинган алоҳида Низомларга асосан амалга оширилади ва уларда мазкур қўшимча тўловларни тўлаш масалалари батафсил кўрсатилган бўлади.

Меҳнат қонунчилигининг умумий қоидасига биноан, 13 ва 14 ойлик иш ҳақлари йил давомида тўлиқ ишламаган ходимларга, уларнинг амалда ишлаган иш вақтига ҳамда узлуксиз меҳнат фаолиятининг миқдорига мутаносиб равишда тўланади. Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, айтиш мумкинки, Сизга янги иш жойингизда 1995 йил учун «13 ойлик» тўлашни рад этилгани тўғри, уни Сиз аввалги иш жойингиздан олишингиз лозим бўлади.

Фойдаланилмаган йиллик меҳнат таътили учун пуллик компенсация (тўлов) қандай тартибда тўланади?

Р.ЖЎРАЕВ,
Тошкент вилояти.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 151 моддасига асосан, ходим ишдан бўшаётган пайтида унинг ўз вақтида фойдаланилмаган йиллик меҳнат таътили учун пул компенсацияси тўланади.

шунингдек, меҳнат фаолияти давом этаётган пайтда ходимнинг хоҳишига биноан, йиллик меҳнат таътилининг Қонунда белгиланган энг кам миқдори (у-15 иш кунидан иборат)дан ортиқча қисми пуллик компенсация қилиниши мумкин.

Ҳозирги пайтда, яъни янги меҳнат Кодекси кучга киритилган 1996 йилнинг 1 апрелидан бошлаб, алоҳида ҳолатларда, яъни ишлаб чиқариш зарурияти туфайли йиллик меҳнат таътилини тўлиқ бериш имконияти бўлмаса, унинг 12 иш кунидан ортиқ қисмини ходимнинг розилиги ва албатта фойдаланиш шарти билан келгуси иш йилига кўчиришга йўл қўйилади.

Мабодо, қайсидир сабаблар билан аввалги йилларда меҳнат таътили ходимга берилмаган бўлса у ҳолда, ҳар бир ҳолат алоҳида тартибда кўриб чиқилиб ходимнинг хоҳишига биноан, икки йиллик меҳнат таътили ёки унинг пуллик компенсацияси берилиши мумкин.

Ўзбекистон ва жаҳон

НАВОИЙ – НЕМИС ДИЁРИДА

Республикамизда Германия маданияти кунлари муваффақият билан ўтди. Маданият кунлари доирасидаги тадбирлар ҳар бир кишида қизиқиш уйғотди. Шундай бир пайтда ўзбек миллий меросининг Германияга етиб бориши тарихига қизиқишимиз табиийдир. Бу ҳақда мухбиримизга Наманган давлат дорилфунунининг катта ўқитувчиси Акмалхон Абдуллажонов қуйидагиларни гапириб берди:

- Халқимиз бой меросининг немис диёрига кириб борган намуналари ичида ҳазрат Алишер Навоий асарлари алоҳида ўрин тутади. Бобокалон шоиримиз ижоди маҳсулларининг немис тилига таржима қилиниши тарихи эса 400 йилдан ошиқроқ даврни ўз ичига олади. Гапни узоқроқдан бошлайдиган бўлсак, шуни айтиш керакки, XV-XVI - асрларда Ғарб адабиётида Шарққа интилиш кучайди. Бу даврда Шарқ сўз санъатининг кўплаб дурдона асарлари Ғарб халқлари тилларига таржима қилинди. Натижада XVIII-асрда Европа ўзи учун янги бир адабиёт оламини кашф этди.

Қадимдан немис адиблари мусулмон олами сўз санъатига, унинг буюк намояндалари ижодига катта қизиқиш билан қараганлар. Жумладан, буюк шоир Йоҳан Волфганг Гёте ўзининг машҳур «Ғарбу Шарқ девони»ни Шамсиддин Муҳаммад Ҳофиз Шерозий шеърияти таъсирида яратди.

Немисларнинг форсий ва туркий мумтоз адабиётга қизиқиши тобора ортиб бораётибди. Кўплаб ўзбек шоир ва адиблари қаламига мансуб асарлар немис тилига таржима қилиняпти. Қувонарли тарафи шундаки, немис диёрига ўз асарлари билан кириб борган илк ўзбек шоири - Алишер Навоийдир.

«Хамса»нинг тўртинчи достони - «Сабъаи-сайёр»даги бир воқеа 1557 йили Христофор Арманий томонидан итальян тилига таржима қилинган бўлса, орадан 26 йил ўтиб, яъни 1583 йили Йоҳан Ветцель бу асарни итальянчадан немис тилига ўгирган. XIX-асрга келиб, Венгрия Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, туркшунос олим Ҳерман Вамбери (1832-1913) немис тилига Навоийнинг ғазал ва рубоийларидан намуналар, «Маҳбуб-ул-қулуб» насрий асаридан парчалар таржима қилиб, 1867 йили Лайпциг шаҳрида чоп этган «Чиғатой тили дарслиги» китобида эълон қилди. Йоҳан Ветцель ва Ҳерман Вамбери таржималари мутаржимларнинг ўз қизиқишлари туфайли амалга оширилган.

1946 йили немис адиби Альфред Курелла Навоийнинг «Фарҳод ва Ширин» и 17-бобини, 1968 йили Йоҳанн Варкентин шоир ҳикматли сўзларини, 1991 йили Доротеа Баклицкая «Муножот» асарини немисчалаштирди. Худди шу йили немис шоираси Нора Пферрер билан ўзбек таржимони Йўлдош Парда ўзаро ҳамкорликда Навоий ғазалларидан 21 тасини немис тилига ўгирдилар. Шу тариқа Навоий асарларининг немис тилига таржимаси борасида ўзбек-немис ўзаро ҳамкорлиги бошланди. Бу эса немис халқига аслият руҳи, ғоясию мазмуни, шаклу шамойилининг тўлалигича етиб боришига катта имкон яратди. Айниқса, бундай ижодий ҳамкорлик этник жиҳатдан бир-биридан тамоман фарқланувчи икки халқнинг ўзига хос анъана ва маросимларини, урф-одатларини, турмуш тарзини бир-бирининг тилига тўғри ва аниқ кўчиришда муҳим аҳамият касб этади.

Умид қиламизки, Ўзбекистонда ўтаётган немис маданияти кунлари немис адабиёти намуналарининг ўзбек тилига ва ўз навбатида, халқимиз сўз санъати дурдоналарининг немис тилига таржима этилиши жараёнларига ҳам ижобий таъсир кўрсатади.

Суҳбатдош: Мирзаали АКБАРОВ.

Тадбиркорларга кўплаб имкониятлар яратилди. Жаҳон бозорига, хорижий давлатлар билан олди-сотдига кенг йўл очилди. Жумладан шу йилнинг биринчи ярмида самарқандлик ишбилармонлар хорижга 70,6 миллион АҚШ долларлик маҳсулот сотиб, четдан 48,5 миллион долларлик маҳсулот келтиришган. Хорижий шериклар билан 142 та шартнома тузилган. Бироқ вилоятга келтирилмаган импорт маҳсулотларнинг миқдори 3,2 миллион АҚШ долларини ташкил этмоқда. Шунинг ўзиёқ тадбиркорлар фаолияти хусусида жиддий фикр юритишга асос бўла олади.

Қонун ҳаммага баробар

ЮЛҒИЧЛИКНИНГ ОҚИБАТИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Экспорт-импорт операцияларини тартибга келтириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорида ташқи иқтисодий-савдо фаолиятининг асослари, шартлари белгилаб қўйилган. Унга кўра хорижий шериклар билан амалга оширилаётган олди-сотди ҳажмининг 15 фоизи миқдоридаги чет эл валютаси давлат бюджетига ўтказилиши керак. Халқаро иқтисодий-савдо фаолиятининг асосий мақсади республика ички истеъмол бозорини маҳсулотга тўлдиришдан иборатдир. Бироқ бунда ҳам ғирромлик қилиб, ўз бойлигини кўпайтиришга уринаётганлар учраб қолаяпти.

Пахтачи туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги 1995 йилда «ИЦЕХ корпорейшн Будапешт Калиман-Имре Уцца-27» фирмаси билан шартнома имзолаганда кўплар хўжаликнинг иқтисодий аҳволи тезда ўнгланишига умид боғлашганди. Лекин натижа сезилмади. Хўжалик раҳбарлари субнқ кўрмай этик ечиб қўйишганди шекилли. Аниқроқ айтганда, хўжаликдан жўнатилган 516 тонна пахта толаси учун хорижий шериклар 500 минг АҚШ доллари тўлашдию, яна 532 минг АҚШ доллари тўлашни пайсалга солишди. Хўжалик раҳбарлари (собиқ раис М.Шайманов) эса саратон жазирамасида тер тўкиб ишлаган деҳқонлар ҳақини ундириб олишга шошилмайди. Иккинчидан, хўжаликдан берилган ишонч қоғози воситасида хўжаликда ишламайдиган фуқаро Х.Ваҳобов «ИЦЕХ» фирмасидан 184719 АҚШ долларини нақд қабул қилиб олади ва бу билан ғирромликка йўл очилади.

- Хўжаликнинг бу борадаги фаолиятини текшириш жараёнида бошқа қонун бузарликлар, давлат ва халқ маблағини ўзлаштириш ҳоллари аниқланди,-дейди Самарқанд вилоят прокуратурасининг умумий назорат бўлими бошлиғи Муҳиддин Баҳриддинов.- Пахтачи туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги, «ИЦЕХ» фирмаси ва Москвадаги «Аплетус» ҳиссадорлик жамияти ўртасида уч томонлама қалбаки контракт тузилади. Унинг қалбакилиги шундаки, ҳужжат тегишлича қонуний расмийлаштирилмайди, банк муассасалари рўйхатидан ўтказилмайди. Шунга кўра «ИЦЕХ» фирмаси Охунбобоев номли жамоа хўжалигига тўланиши керак бўлган 347830 АҚШ долларини «Аплетус» ҳиссадорлик жамияти ҳисобига ўтказиб юборади. Бу билан нафақат хўжалик ёки туман, балки Ўзбекистон манфаатларига ҳам зарар етказилади. Яъни 516 тонна пахта толаси учун тўланмай қолган пулнинг бир қисми нақд ҳолда ўзлаштирилган қолгани «Аплетус» ҳиссадорлик жамиятига ўтиб кетган.

Хўжаликдаги қонунбузарликлар бу билан тугамайди. Худди ўша вақтда фуқаро Х.Ваҳобов собиқ раис берган ваколатдан фойдаланиб, Охунбобоев номли хўжалик номидан ХХР Шинжон (Синьцзян) гидротехника ва гидроэнергетика материаллари ва жиҳозлари савдо-саноат бирлашмаси билан шартнома имзолайди. Устамонликни қарангки, Х.Ваҳобов жўнатилиши лозим бўлган пахта толаси учун хорижий шериклар вакили Гао Синь Джидан 150 минг АҚШ долларини нақд санаб олади ва бир қисмини ўзлаштириб юборади.

Вилоят прокуратураси ходимлари тақдим этган ҳужжатларни кўздан кечирарканмиз янада ҳайратланарли далилларга дуч келдик. Ўзбекистон қишлоқ хўжалик вазирлиги «Ўзагромашремонт» лойиҳалаш конструкторлик ва технология илмий-тадқиқот институти Самарқанд филиали Қозоғистон республикаси Қарақанда шаҳридаги «Қарақанда система техника» ҳиссадорлик жамияти билан тузилган маҳсулот айирбошлаш тўғрисидаги шартномага асосан фуқаро А.Ғофуров орқали 10 тонна томат пастаси жўнатади. У эса харидор маҳсулотни қабул қилмаганини баҳона қилиб, нақд пулга сотиб юборади. Пул ўзлаштирилиб, маҳсулот келтирилмайди. Сафар сўнгида А.Ғафуровга тегишли ҳужжатларни расмийлаштириб қўйишда «Ўзагромашремонт» ЛИТКТИ Самарқанд филиали раҳбарлари В.Ким, Р.Хаировлар кўмаклашиб юборишади.

- Худди шундай ҳол Иштихон туманидаги «Иштихонконсерва» жамоа корхонаси, «Иштихонагро» кичик корхонаси, «Зарбанд» ишлаб чиқариш бирлашмаси масъул ходимлари томонидан ҳам содир этилган,- деди суҳбатни давом эттириб М.Баҳриддинов,- Тўғрисини айтганда, буларнинг сабаби солиқ инспекцияси ва банк муассасалари раҳбарлари назорат ва талабни жуда бўшаштириб юборганлигидадир. Масалан, ихтисослашган акционер-тижорат «Пахтабанк»нинг Иштихон туман бўлимида, қурилиш саноат банкининг Темирйўл туман бўлимида шартномаларни рўйхатдан ўтказишда масъулиятсизликка йўл қўйилганлиги оқибатида республика манфаатларига зарар етган.

Бозор иқтисодиёти даври ҳамманинг боқимандалик кайфиятидан қутулиб, тижорат билан шуғулланишини, корхона, муассасаларнинг хорижий фирмалар билан ҳамкорлик қилишини тақозо этмоқда. Кўпгина жойларда шу асосда ҳалол иш юритилиб, иқтисодий тараққиётга эришилаяпти. Афсус, эркинликни нотўғри тушунганлар ҳам бор экан.

Кино-ихлосмандлари кўп, оммавий санъат турлардан бири. Аммо вилоят қишлоқларида кино экранлари йиғиштириб қўйилганига анча бўлди. Самарқанд шаҳрида ҳам икки-уч йилдан бери янги фильм намойиш этилгани йўқ. Нега дейсизми? Эшитинг, Самарқанд вилоят ҳокимлигининг кинолаштириш ва кинофильмларни ижарага бериш бошқармаси раҳбарлари 1994 йилнинг март-апрель ойларида янги фильмларни келтиришга кўмаклашиш шарти билан «Самарқанд» давлат корхонасига 500 миллион сўм-купон ўтказади. Шу ҳисобдан Белорусь республикасидаги «Арканар» масъулияти чекланган жамиятга 200,5 тонна ферментланган тамаки жўнатилади. Орадан бироз вақт ўтиб, келтирилмаган 29 номдаги 476748 сўмлиик кинофильмлар ўрнига илгари намойиш этилиб, ҳисобдан чиқарилган фильмлар номи ўзгартирилиб расмийлаштирилади. Ҳеч ким мушугини пишт демагач, бошқарма раҳбарлари 1994 йилнинг охирида Санкт-Петербургдаги «Северо-запад» марказига 10 тонна томат паста, 150 тонна пиёз юборишади. Бу сафар ҳам келтирилмаган 21 номдаги 230555 сўмлик кинофильмлар ўрнига Тошкент, Чимкент, Қозон шаҳарларидан олиб келинган эски фильмлар рўйхатдан ўтказилади. шу тариқа кинотеатрлар заллари деярли бўш ётган пайтда бошқарма бошлиқларининг ҳамёни тўлиб борарди. Лекин ҳамма нарсанинг чегараси бор.

Юқорида номлари тилга олинган шахслар-ку аслида ғараз мақсад билан у ёки бу ишга қўл уришган. Аммо хорижий шериклар билан тузилган шартнома бўйича ишнинг бир қисмини бажариб, қолганини пайсалга солаётганлар ҳақида нима дейсиз? Ахир, «вақтинг кетди-нақдинг кетди» деган нақл тадбиркорликдаги тезкорлик, давр билан ҳамқадамлик ҳақида айтилмаганми? Пахтачи туманида терини қайта ишлаш корхонаси очиш ғояси тузилганда бунинг зарурлигини ҳамма таъкидлаганди. Тумандаги «Ўзбекистон» ташқи иқтисодий алоқалар уюшмаси ташкилий ишларни ўз зиммасига олди. Уюшма Туркиянинг «Самарқанд ЛТД» фирмаси билан шартнома тузиб, туман хўжаликлари ҳисобида қолган 1000 тонна пахта толасини жўнатди. Эвазига 34 та ускуна (станок)дан иборат терини қайта ишлаш тизимини келтирди. Жуда соз! Бироқ ускуналар ярим йилдан зиёдроқ вақтдан бери чанг босиб ётибди. Шунча вақтдан бери олиниши мумкин бўлган фойда ҳавога учиб кетмоқда. бу ускуналарни ишлатиш мажбуриятини олган «Ўзбекистон» уюшмасининг «Омад» филиали эса фаолият кўрсатмаяпти. Шартнома бўйича ускуналарни, технологик тизимни Туркия томони монтаж қилиб, фойдаланишга топшириши керак. Шунга қарамасдан Пахтачи туманидаги хўжаликлараро «Агропромэнергия» ташкилоти технологик тизимни ўрнатиш учун 892431 сўмлик иш бажарган. Яна бир мисол «Ўзбекистон» уюшмасига келтирилган 10 та тикув машинаси учун Туркиянинг «Самарқанд ЛТД» фирмасига 105 минг АҚШ доллари тўланган. Текширилганда бу ускуналарнинг ҳақиқий умумий нархи 24486 АҚШ доллари миқдорида эканлиги аниқланди. Маблағни совутиш ҳам эви билан-да!

Биз тижорат оламидаги янги одамлармиз. Бошқаларнинг ҳақига, айниқса ўз халқимиз ҳақига хиёнат қилмай, бошқалар нонимизни туя қилишига йўл қўймай ишлашга ўрганишимиз керак. Бозор иқтисодиётининг азалий қонунлари, одил торозиси борки, уни ўз томонига оғдирмоқчи бўлганлар панд еб қолади.

Мазкур ҳолатлар бўйича тергов ишлари бормоқда.

Р.ҚУРБОНОВ.
«Ишонч» мухбири.

«Халққа хизмат олий ҳиммат» деган нақлга амал қилиб меҳнат қилаётганлардан бири Фахриддин Йўлдошев 12 йилдан бери темир йўлда хизмат қилиб келади.

Р.Галиев олган сурат.

Йўлдош Сулаймон

Ёру дўстнинг меҳри нақди керак энди

Муҳаббатнинг гулзори

...Фарғонажон, гўзалларнинг гўзалимисан,
Ё азалдан муҳаббатнинг гулзоримисан?
Бағрингдаги жамоли ой қизларнинг бари
Бутун дунё ҳавасини келтирган пари.
Нигоҳлари оҳанрабо, ўзига тортар,
Ошиқларнинг кундан-кунга куйиши ортар.
Ҳушни олиб, дилни эзган ширин, «оҳ-оҳ»лар —
Ўша узун киприклару лабу ёноқлар.
Кўзларининг оқи оқу, қораси қора,
Чиройлари тонг гулига беради оро.
Ибоси бор, ажиб меҳри гиёси бордир,
Туришидан ўзгача бир зиёси бордир.
Йўлинг пойлаб кўзларида ҳаяжонли ёш,
Фарғонанинг ҳам ошиғи, ҳам қули Йўлдош!

Яратарман

Бир қараб, не куйга солдинг мени ўзи,
Камон кипригингдан отдинг нени ўзи?
Оғриғу лаззати бор бу қандай ўқдир?
Шундан бери юрак ёниб турган чўғдир,
Ҳусни малоҳатга тўлиқ эга ўзинг.
Кўзлар сўзлар, жимсан, нега ўзинг?
Севишдан ўзгани билмас деб ўйлама,
Яна тил билан дил бирмас деб ўйлама.
Ишқимдан шаҳри боғ яратарман ҳали,
Элимни ўзимга қаратарман ҳали.
Шоҳжахон бобомдай дил-дилимдан суйдим,
Мумтоз Маҳалимсан, сен, эй, нури дийдам!
Не машаққат бўлса ол, дош муҳаббатдан,
Ўз бахтимни топдим, Йўлдош, муҳаббатдан!

Керак энди

Ёшлари бир ерга борган қариларга,
Майда-чуйда гапдан-сўздан нариларга —
На мулку на амал тахти керак энди,
Инсоф берсин худо ўғил-қизимизга,
Очиқ бағир ато этсин ўзимизга.
Нелар қилдик ё қилмадик элимизга,
Қандай қувват, куч оламиз белимизга?
Элга аён, ким айёру кимлар ҳалол,
Эзгуликнинг умри, Йўлдош, ҳа безавол.
На мулку на амал хаққи керак энди,
Дўсту ёрнинг меҳри нақди керак энди.

Раҳмат ёғилади

Уни ардоқлайман, суяман ҳар дам,
Ахир кўмагида яшадим бардам.
Хисобот ҳам бериб тураман дам-дам,
У мени асрайди уяту ғамдан,
Умрининг йўлида ягона ҳамдам!
У ширин таомми ёки егани,
Кийиммиди ёки янги кийгани?
Ишқида хамиша ёниб-куйганим,
Жонимдан ортиқроқ ўша суйганим
Нима ўзи асли виждон дегани?!
Ҳаётимнинг бори маъноси ўша,
Ҳалолликнинг ота-онаси ўша.
Унга қулоқ тутсанг бахт қўша-қўша,
Идрокингни унга топширу ишон,
Мардлигу меҳрга у кутлуғ гўша!
Виждон қули бўлган ҳар ақли расо:
Унинг шон-шаънини дилдан оқласа,
Ўлимга тик қараб, ҳақни ёқласа,
Йўлдош, унга эргаш, шарафла роса,
Раҳмат ёғилади худо хоҳласа!

Машриқзамин дарғалари

ИСЛОМ МАЗҲАБЛАРИ АСОСЧИЛАРИ

Мазҳаб арабча сўз бўлиб, оқим, таълимот деган маънони англатади. IX-X асрларда шариатнинг шаклланиши жараёнида ҳуқуқшунослик-фиқҳ соҳасида жуда кўп мазҳаблар юзага келган. Ҳозирги вақтда тўртта мазҳаб—ҳанафия, моликия, шофиъия, ҳанбалия мавжуд. Мазҳаблар номи уларнинг асосчилари: Абу Ҳанифа (Имоми Аъзам), Малик ибн Онас, аш-Шофиъий ибн Ҳанбал номидан олинган.

Мовароуннаҳрга ислом дини келгунига қадар бу ернинг халқида ўлган кишининг этини суягидан ажратиб, суякни қумга ёки кўзага солиб сақлаш, йил оши худойисини берганда уни дастурхон ўртасига қўйиб, атрофида тоам ейиш одати бор эди. Шунингдек, мвират-эркакларнинг ҳар қандай аёлларга ҳатто ўз сингилларига уйланиш одати ҳам мавжуд бўлган. Бундай одатлар бошқа мамлакатларда, бошқа халқларда ҳам учрарди. Масалан, Мисрда ҳар йили Нил дарёси тошарди, Ерли халқ дарёни рози қилиш, тошиши олдини олиш мақсадида 16 ёшли қизларни тириклайин дарёга ташлашдек қабиҳ одат бор эди. Бу одатни халифа Ҳазрат Умар ибн Ҳаттоб манъ қилди. Дарёга қизлар ўрнига қўғирчоқни ясатиб ташлашни жорий қилди. Натижада неча минглаб тирик жонлар жаҳолат итобидан асраб қолинди. Ислом туфайли кўпгина мамлакатлардаги эски урф-одатлар янги ижобий удумларга ўз ўринларини бўшатиб бердилар.

Асрлар давомида йиғилиб қолган муаммолар ҳал бўла бошлади. Агар I ҳижрий асрда бу масалалар билан саҳобалар шуғулланган бўлсалар, II асрга келиб бу иш билан уларнинг давомчилари-тобеинлар ва табаа тобеинлар шуғулландилар. Тўрттала фиқҳий мазҳаб асосчилари ҳам шу фаолият билан машғул бўлишди.

75-ҳижрий (699-мелодий) йилда туғилган Абу Ҳанифа ал-Нуъмон ибн Собит ҳам тобеинлардан бўлган. Ибн Собитнинг ўзи асли термизлик экани ҳақида ривоятлар бор. Кейинроқ улар Имом Аъзам Ҳанафий мазҳаби асосчиси бўлиб шуҳрат қозондилар.

Моликий мазҳабининг асосчиси Молик ибн Анас ал-Асбаҳий 83-ҳижрий (713-мелодий) йилда Мадинаи Мунавварада туғилган ва бутун умрини шу ерда ўтказган.

Имом Шофеий-Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Идрис 132-ҳижрий (767-мелодий) йилда Ғазо шаҳри (Фаластин)да қурайиш қабиласининг ҳарбий хизматчи оиласида таваллуд топганлар. Молик ибн Анас ҳузурида 20 ёшдан бошлаб таълим олди. Шофеий мазҳаби Ҳанафий ва Моликий мазҳабларининг кучли таъсири остида шаклланган.

Аҳмад ибн Ҳанбал 780-мелодий йилда Боғдод шаҳрида туғилган. Лекин Марв шаҳрида туғилган деган манбалар ҳам учрайди. Отаси ҳарбий хизматчи бўлган. Имом Аъзам шогирдлари Абу Юсуф ва Имом Шофеийдан илм ўрганган.

Диний ва илмий ишларини кенг миқёсда олиб борган тўрт алломанинг алоҳида мазҳаб тузиш ниятлари бўлмаган. Ўз даврларидаги алломалар сингари ҳалқа ташкил этиб, илмий иш олиб боришган ва шогирдлар тайёрлашган. Абдураҳмон ибн Амир Авзоий, Муҳаммад ибн Жариф Табарий, Суфён ибн Уяйна каби машҳур уламоларнинг халқалари бўлган. Юқоридаги тўрт аллома ҳаётларида рўй берган ҳодисалар, уларнинг халқ олдида ўта эътиборли бўлиб ажралишларига сабаб бўлиш билан бирга, улар тутган йўллари мазҳаб бўлиб кетишига олиб келган.

Имом Аъзам Абу Ҳанифа ўта тақволи ва покиза бўлган. Савдогар баззоз бўлиб, ҳалол ризқни ейишга одатланган. Шайх Абу Заҳронинг «Абу Ҳанифа» китобида ёзилишича, Ислом Аъзам 56 марта Ҳажга борган. Маълумки, ҳаж мавсумида Маккаи Мукаррамга кўплаб алломалар тўпланар эди. Абу Ҳанифа (Имом Аъзам) улар билан илмий мавзуда суҳбатлар қурар ва суҳбатларда шогирдлари ҳам қатнашарди. Кейинчалик шогирдлари орасидан Абу Юсуф, Имом Муҳаммад Шайбоний, Имом Зуфар каби машҳур алломалар етишиб чиқди. Имом Аъзам мазҳаби бир неча ўн йил давомида шаклланди. Бу мазҳаб шариат йўлини кенг олувчи, мусулмонларга кенглик ва осонлик яратиш йўли, услубини қўллагани учун халқ кўнглидан чуқур жой эгаллади.

Шу билан бирга бу алломалар халқ ҳаётига керакли фиқҳий қонунлар ишлаб чиқишда мутлақо мустақил иш олиб боришган. Мустабид ҳокимлар талаби ва манфаатлари учун хизмат қилишдан бош тортишган. Ҳуқуқ масалаларини ҳал қилишда қиёс ва истеҳсонни қўллаб, ижодий ва раъй (реалистик) услубидан кенг фойдаландилар.

Албатта раъй услуби маълум сабаб ва мавжуд воқеий аҳволдан келиб чиқиб қўлланарди. Имом Аъзам мазҳабининг мусулмон оламида кенг тарқалишига миллий урф-одатларни шариат асосида қўллаганидадур. Лекин асосий сабаб туркий халқларининг ҳукмдорлари, усмонли турклар, темурийлардан Бобурий сулоласининг Имом Аъзам мазҳабига эътиқод қилганидадир. Усмонли турклар ўз ҳукмдори остидаги Ўрта Шарқ ва Шимолий Африқо мамлакатларидаги қазо (суд) ишларини Имом Аъзам мазҳабига асосан олиб боришни жорий қилганлар.

Бу билан улар бошқа мазҳабларни четга суриб ташлашни ихтиёр этмаганлар. Балки бошқа мазҳабларда мусулмонларнинг турмушдаги муомалага оид масалалар чуқур ёритилмас эди. Масалан, оила масалалари, олди-сотди муаммоларини қай йўсинда ҳал этиш бу мазҳабларда керакли даражада кенгроқ ҳал қилинмаган. Бунга IV ҳижрий (10 мелодий) асрга келиб, бутун ислом дунёсида иштиқод масалаларининг тўхтаб қолгани сабаб бўлди.

Тўрттала мазҳаб бирин-кетин 200 йил ичида тўла шаклланди. Мазҳаб асосчилари ҳаётида жуда кўп тасодифий ва аянчли ҳодисалар рўй берди. Бироқ, алломалар бу имтиҳондан шараф билан ўтдилар. Ислом динига садоқат намуналарини кўрсатдилар. Шу туфайли улар халқ меҳру муҳаббатини қозондилар. Улавия халифалиги ҳукмдори ибн Ҳубайра Имом Аъзамнинг ниҳоятда билимдон эканлигини билгач ўз хизматига таклиф қилди. Лекин Имом Аъзам аҳли байт, яъни пайғамбар авлоди хонадонига содиқ бўлгани учун, ҳукмдорнинг таклифини рад этди. Чунки умавийлар хонадони аҳли байт, яъни ҳазрат Али ибн Абу Толиб имом Ҳасан ва Ҳусайнларга жабр-зулм ўтказган ва халифаликни улар қўлига топширмай жангу жадал олиб борган эди. Аббосийлар сулоласи халифаликка ўтирганидан кейин ҳам ҳазрат Али хонадонига бўлган зуғум ва қувғин давом этди. Бу сафар ҳам Имом Аъзам Аббосий халифаларига хизмат қилишдан бош тортди. Уларнинг инъом ва эҳсонларини қабул қилмади. Аксинча, улар ҳукмдорлиги остида шариат аҳкомларини яратиш, шариатта хиёнат деб ҳисоблади. Натижада Имом Аъзам қамоққа ташланди. Вақти-вақти билан халойиқ олдида калтакланди. Лекин бу жазо халқнинг ул зотта меҳр-муҳаббатини уйғотди ва иҳлосини тобора оширди. Чунки уммавий ва аббосий ҳукмдорлари ўзларини шу вақтгача дин ҳомийлари қилиб кўрсатаолмаган эдилар. Имом Аъзам эса ҳақиқий дин ҳимоячиси эди. Ровийларнинг айтишича, Имом Аъзам тортган кулфатлар унинг таълимотини халқ онгига етиб боришига катта ёрдам берган, кўплаб мусулмонлар ул зотнинг фиқҳий йўлларига ихлос қўйганлар.

Имом Молик мазҳаби Шимолий Африқода кенг тарқалган. Ул зот доимий равишда Мадинаи Мунавварада яшар экан, ҳадисга оид «ал-Муватто» асарларини умр бўйи йиғиб, таълиф қилиб бордилар. Пайғамбар (С.А.В) ҳадисларига иҳлослари чексиз эди. Мадинани кўплаб ҳожилар зиёрат қилар экан, уламолар албатта Имом Молик хонадонини зиёрат қилмай кетмас эдилар. Улар ҳадис ва фиқҳ бобида Имом Моликка ўзларининг чексиз ихлосларини намоён қилар эдилар. Сийратларига бағишланган манбаъларда ёзилишича, ул зотдан фиқҳий масалаларни ўрганиш учун келганлар бўлса, дарҳол юқоридан тушиб дарс берар эканлар. Зиёратчилар ҳадис ўргангани келишган бўлса, бироз шошмай турсин, деб пайғамбар ҳадислари ҳурмати учун ғусл қилиб, ўзларига хушбўй атирлар сепиб ва энг янги, тоза кийимларини кийиб, хушуъ-хузуъ билан ўтириб, ниҳоят тантанали равишда ҳадисдан дарс берар эди. Умрларининг охирларида бул зотга ҳам Имом Аъзамнинг бошларига тушган кулфатлар туша бошлади. Ҳасимлари ул зотга Аббосийлар халифалигининг душмани ҳазрат Али авлодлари билан тил бириктирмоқда деган тўҳмат уюштиришди. Бу халифа Мансур қулоғига бориб етди. Ҳақиқатдан ҳам имом Молик Ҳазрат Али авлодларидан бўлмиш Муҳаммад ибн Абдулло ибн Ҳасанга байъат қилишга Мадина халқини чақирган. (Абу Заҳра «Молик», 79-бет). Айни вақтда имом Молик халифа Мансур ўзининг сайланишида мажбуран байъат қилдиргани учун у байъат ботил деб эълон қилинди. Шу сабабли Мадина ҳокими Жафар ибн Сулаймон Имом Моликдан юқоридаги масалада эътирофни қўлга киритиш учун ул зотни азоблади. Икки қўлини тортириб, нотавон қилиб қўйди ва қамчилади. Халқ эса ҳукмдорнинг бу ишинчи ноҳақлик деб ҳисоблади. Халқнинг эса ул зотга ихлоси ошди, таъриф қилган «Муватто» китоби узоқ-яқиндаги уламо ва мусулмонлар ичида шуҳрат қозона бошлади.

Аббосийлар халифалигида Имом Аъзам мазҳаби ҳукмрон бўлишига қарамай, уларнинг боболари саҳоба ибн Аббос ривоят қилган ҳадисларга таассуб билан қарар эдилар. Имом Моликка қарши қўйилган айблардан бири ибн Аббоснинг Мутъа (вақтинча никоҳ) ҳақида ривоят қилган бир ҳадисни имом Молик рад қилган (Абу Заҳра «Молик», 76-бет) ва буни ошкора айтган эди. Мусулмон онгига кўпчилик ривоятлар асосида мутъанинг ҳаромлиги аниқ ва ва равшан бўлиб ўрнашгани учун имом Моликнинг тутган йўли оммага маъқул келган эди.

Имом Шофеий ўз тақвоси ва ўта ҳалоллиги билан ёшликдан шуҳрат қозонган эди. 795 йили Имом Молик вафотидан сўнг Маккаи Мукаррамага қайтдилар. Кўп ўтмай Жанубий Арабистондаги Нажрон шаҳрига ҳоким қилиб тайинландилар. Ямандаги шиа йўлидаги зайдий мазҳаби тобеъинларидан Яҳё ибн Абдуллоҳни қўллаб-қувватлаган деб душманлари халифа Ҳорун-ар-Рашидга маълум қилдилар. Натижада Ироқдаги Раққа шаҳрига оёқ-қўлларини боғлаб жўнатдилар. Нажрондан Раққагача бўлган узоқ масофа (тахминан 2,5 минг чақирим) йўлни шу аҳволда босиб ўтдилар. Йўл-йўлакай ул зотнинг айблари зайдий шиаларини қўллаб-қувватлаши экани халққа маълум бўла бошлади. Ул зотга ихлос қилувчилар пайдо бўлди. Бағдодга боргач, имом Аъзам шогирдлари Имом Муҳаммад ибн Ҳасан Шайбоний уни ўз паноҳларига олдилар. Бу билан ул зотни жазога тортилишидан сақлаб қолдилар. Бир қанча вақт шу ерда яшади, имом Муҳаммад ва бошқалардан таълим олдилар. Имом Шофеий 814-815 йилларда шиаларга муносабати сабабли халифа билан тўқнашгач, Миср мамлакатига кетишга мажбур бўлди. Вафот эттунига қадар Мисрда яшаб ижод қилдилар, ислом қонуншунослигини ишлаб чиқишда катта ишларни амалга оширдилар.

Имом Шофеийнинг асосий асарлари фиқҳ ва ҳуқуқ масаласига оид етти жилдлик «Ул-Умм» китобидир. Бу китоб шогирдлари Яъқуб ал-Бувайти ва Рабиа бин Сулаймон томонидан қоғозга туширилган. Имом Шофеий шунингдек, «Муснад ибн Имом Шофеий» ҳадислар тўпламини ҳам таълиф қилганлар. Имом Шофеийнинг фиқҳий назариялари имом Аҳмад ибн Ҳанбал, Довуд аз-Зоҳирий, Абу Жарир ат-Табарий фиқҳий қарашларига катта таъсир қилган. Юқорида айтилганидек, Имом Шофеий ўзлари эса Имом Аъзам ва Имом Молик фиқҳий назарияларидан кўп фойдаланганлар.

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал (780-855 йиллар) мазҳаби Боғдодда пайдо бўлди. Ҳадис ва фиқҳ илмида кўзга кўринган Ибн Ҳанбал ўз даврининг машҳур уламоларидан, чунончи, Абу Юсуф ва Имом Шофеийлар қўлида таълим олди. Ўзининг кенг билим ва тақвоси билан Бағдодда шуҳрат топди. Лекин бахтга қарши ул зотнинг энг гуллаган пайтлари Мустазилийлар даврига тўғри келди. Халифа Маъмун муътазилийлар диний ҳаракатини ўз паноҳига олган эди. Халифа Маъмун муътазилийлар тазйиқи остида имом Аҳмад ибн Ҳанбал ва шу каби катта имомларга «Қуръон маҳлуқдир» деган ғояни исботлаттирмоқчи бўлди. Агар шундай қилсалар Қуръоннинг муқаддаслигига путур етар эди. Имом Аҳмад ибн Ҳанбал эса, «Қуръон қадим» деб ўз сўзларида қаттиқ турдилар. Халифа Маъмун имом Аҳмад ибн Ҳанбални икки йил ҳибсда сақлади. Ҳалифа Муътасим тарафидан эса қаттиқ калтакланди. Бироқ халифа халқ ғазабидан қўрқиб, ул зотни ҳибсдан озод қилди. Имом Аҳмад ибн Ҳанбал шижоатлари билан исломни саломат сақлаб қолдилар, халқ ихлосини қозондилар. Вафот этганларида шайх Абу Заҳранинг ёзишича, жанозаларига 2 миллион одам йиғилган.

Юқорида биз тилга олган ислом мазҳаблари асосчилар динимизни мустаҳкамлаш ва сақлашлашда жуда катта фаолият олиб бордилар.

Қози Абдулғани АБДУЛЛО,
Халқаро «Ислом тадқиқот маркази» директори.

Ахборот

МАДАНИЙ ХИЗМАТ

Гулистон давлат санъат билим юртида пахта йиғим-терими даврида пахтакорларга маданий-маиший хизмат кўрсатадиган бадиий ташвиқот гуруҳи ташкил этилган эди. Маданий маърифий ишлар бўйича бўлим мудири Адҳам Иброҳимов раҳбарлигидаги бир гуруҳ талабалар ҳар шанба ва якшанба кунлари пахта далаларига чиқиб теримчиларга хизмат кўрсатмоқдалар.

Гуруҳ репертуарларига замонавий қўшиқлар, пахта йиғим-терими билан боғлиқ интермедиялар, ўйинлар, халқ қўшиқлари киритилган. Ўқитувчи Ғайрат Аъзамқулов «Ипак рўмол»,»Оқ билак ойим»,»Майда-майда» каби халқ қўшиқларини II-курс талабаси корейс қизи Альбина Сон «Ёр айлადилар»,»Чойхона» каби лапар ва термаларини моҳирлик билан ижро этмоқдалар.

Маҳаллий ижодкор ўқитувчи Бибисора Тожиеванинг қаламига мансуб «Пахта ташвишлари» интермедияси турли йўллар билан эркатой ўғлини пахтадан олиб қоладиган танноз она ва таъмагир врач ҳақида ҳикоя қилади.

Бадиий гуруҳ учун зарур шароит яратилди. Масалан, санъат билим юрти дирекцияси ва касаба уюшмаси ташкилоти махсус автобус ажратган бўлса, вилоят маданият бошқармаси эса истеъдодларни саҳнабоп либослар билан таъминлади.

Бадиий гуруҳ аъзоларининг ишдан сўнг теримчиларга кўрсатаётган маданий хизматлари томошабинларнинг олқишига сазовор бўлмоқда.

С. ФАЙЗИЕВА.

МАҲСУЛОТ ЧЕТ ЭЛГА

Асосан аёллар ишлайдиган «Ҳужум» фабрикаси ҳиссадорлик жамиятига айлантирилганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Шунга қарамай бу ерда катта ўзгаришлар кўзга ташланмоқда.

Кейинги бир йилда корхонада ишлаб чиқариш ҳажми 19 фоизга кўпайди. Маҳсулот сифати жаҳон андозалари даражасига етди. Корхонанинг бирламчи ишлаб чиқариши чиқитларидан фойдаланилиб XV—XVI аср миниатюраларида тасвирланган гиламлар тўқиш йўлга қўйилди. Бу маҳсулотнинг дастлабки катта туркуми Ҳиндистонга сотилди.

БОЛАЛАР ҲУНАР ЎРГАНАДИ

Самарқанддаги 10-болалар уйи эндиликда лицей-меҳрибонлик уйи деб аталади. Бу бежиз эмас. Чунки бунда болалар ҳунар ҳам ўрганишмоқда.

Шаҳар «Камолот» жамғармаси, Самарқанд давлат қурилиш меъморчилик институти бу борада катта ёрдам бераяпти. Энг сўнгги янгилик шуки, «Экосан» жамғармасининг таклифи билан СамДУ биология факультети илмий ходими У. Муқимов лицей-меҳрибонлик уйи иссиқхонасида етиштириш учун банан ниҳолларини берди. Ҳадемай, тропик ўсимлик Самарқандда ҳосил бериши кутилмоқда.

ҲАМКОРЛИК ҚИРРАЛАРИ

Самарқанддаги маъданли сув, салқин ичимликлар ва пиво ишлаб чиқарадиган «Оби-роҳат» ҳиссадорлик жамияти қошида «Самарқанд—Прага» ўзбек-чех қўшма корхонаси иш бошлади.

Янги корхона алкоголсиз ичимликлар ишлаб чиқаради. Ҳозирча 6 турдаги маҳсулот тайёрланаяпти. Маъданли сувлардан бирига «Амир Темур» номи берилди. Диққатга сазовор жойи шундаки, корхона иши Европа технологиясига асосланган.

ҲУНАРМАНДЛАР ТАҚДИМ ЭТАДИ

Самарқандда бухоролик ва самарқандлик ҳунармандлар ишлари намуналари намойиш этила бошланди. Бу борада Самарқанддаги «Мерос» ҳунармандлар уюшмаси ташаббус кўрсатди.

Кўргазма-савдода қадим анъаналар асосида тайёрланган юзлаб буюмлар ташрифчилар диққатини тортди. Шунингдек, бу ерда «Асрлар мероси» мавзусида анжуман ҳам ўтказилди.

«РАССОМЛАР ВА АМИР ТЕМУР»

Самарқанддаги чет тиллар институтида очилган суратлар кўргазмаси ана шундай аталди. Бу ерда самарқандлик ўн уч рассомнинг асарлари билан танишиш мумкин.

Энг муҳими чет эл адабиётини ва тилини ўрганувчи ёшлар миллий тасвирий санъат намуналаридан ҳам баҳраманд бўлишмоқда.

«Ишонч» мухбири.

ЯСНАЯ ПОЛЯНАДА

Машҳур рус ёзувчиси Лев Толстойнинг ворисларидан бири Владимир Толстой икки йилдан буён бобокалони ўтган Ясная Полянада яшамоқда. Касби журналист бўлган улуғ ёзувчининг меросхўри Москвадан келганидан буён олмалардан мўл ҳосил олинмоқда, яйловлар яна тикланган. Шунингдек, буюк адиб ниҳоятда қадрлаган зотли отларни кўпайтираётир. Хулоса, Ясная Полянадаги оддийгина қишлоқ уйида истиқомат қилаётган Владимир Толстойнинг саъй-ҳаракатлари билан буюк адибдан қолган иморатлар, боғ-роғ ва яйловлар ўзгача кўрк касб этаётир.

А. ПАРДАЕВ.

ЁНҒИНГА САБАБЧИ БЎЛМАНГ!

Чайқовчилардек «ҳид» биладиган одамлар кам бўлса керак. Чаққонлар эртанги кунни бугундан кўриб, дарров шароитга мослашиб олишади. Қарашсаки «Тико», «Дамас», «Нексия» машиналарининг бозори чаққон. Улар фақат АИ-80, АИ-93 русумли бензин билан юради. АИ-72, АИ-76ни хуш кўрмайди.

Чайқовчиларнинг Қозоғистонга танда қўйиб қолишлари шундан. Махсус идишларда дейсизми, катта-кичик бочкаларда дейсизми АИ-80 русумли бензиндан олиб келиб, катта йўл бўйларида, аҳоли гавжум жойларида майдалаб сотишга киришдилар. Ҳар литридан 2—3 сўмдан фойда қолиб турганидан сўнг бензинфурушларнинг оёғи олти, қўли етти бўлиб кетди.

Солиқчилар икки-уч кун рейд ўтказиб, кўплаб бензинфурушларни қўлга туширдилар. Улар ноқонуний йўллар билан ташиб келтирилган бензинни ҳаммаёққа ёнғин хавфини солиб, одамлар гавжум жойларда сотиб ўтиришганида ушландилар. Текширув ўтказилганда, хонадонларидан тўрт тоннадан ортиқ сотишга шай қилиб қўйилган бензин чиқди. Бу ёнилғи вақтинча мусодара қилинди.

Қўлга тушган бензинфурушлардан бири — Мурод Мухторов Зангиота туманидаги Амир Темур кўчасида истиқомат қилади. У Қозоғистонга бир боришда 1240 литр АИ-80 бензинини ғамлаб келган экан. Текширув ўтказилган куни у 17 сўмдан олинган бензиннинг ҳар литрини 20 сўмдан пуллаб ўтирган эди.

Тошкент тумани Юқори Ҳасанбой кўчасида истиқомат қилувчи Карим Назаровнинг уйида шу куни сотиш учун тайёрлаб қўйилган 300 литр бензин чиқди. У олдин ҳам бензинфурушлик қилиб, бир-икки марта дашном еган эди. Лекин солиқчилар танбеҳи унга кор қилмаган экан, яна бензинфурушликни касб қилиб олибди.

Шу тумандаги Узбекистон кўчасида истиқомат қилувчи Суннатилла Тўхтаев ҳам ён-атрофдаги қуни-қўшнилардан ўрганиб, Қозоғистонга танда қўйиб қолган эди. Лекин бу галги сафари бароридан келмади. 110 литр бензин билан қўлга тушди. Мана энди жаримани тўлаб, уйга мулзам бўлиб қайтадиган бўлди.

Ноқонуний йўллар билан бензин сотишга берилиб кетган ёшларга одамнинг раҳми келади. Хўш, қачонгача чайқовчилик қилиб, бирининг дўпписини иккинчисига кийдириб юрасиз? Ахир ёш ўтиб бораяптику! Бир ҳунарнинг бошини тутсангиз ёки ўқиб билим олсангиз бўлмайдими?

Тошкент шаҳрининг Юнусобод, Чилонзор, А. Икромов, пойтахт вилоятининг Тошкент, Зангиота, Қибрай туманларида бензинфуруш ёшлар қўзиқориндек кўпайиб бормоқда. Улар уйда бензин сақлаш нақадар хавфли эканлигини хаёлларига ҳам келтирмаяптилар. Маҳалла оқсоқоллари эса ўтган—кетган машиналарнинг ҳайдовчиларига бензин тавсия этаётган ўсмирларга дашном бериб қўйишни ўйламаяптилар. Бир фалокат бўлиб маҳаллага ўт кетгандан кейин айбдорларга излашдан фойда йўқ. Ҳамма гап ёнғин сабабларининг олдини олишда қолган. Шунинг учун солиқчилар «қўлбола» бензинфурушларга тинчлик бермаяптилар. Уларни амалдаги қонун-қоидаларга риоя қилишга даъват этмоқдалар.

Ж. НОСИРОВ.
Давлат солиқ қўмитаси Матбуот хизмати раҳбари.

ФАХРЛАНИНГ ЎҒЛИНГИЗ БИЛАН

«ёхуд оддий аскар Баҳодир Мирзаев ҳақида лавҳа»

Қобил фарзанд ота-онага раҳмат келтиради. Аҳли-мўмин яхши тарбия топган ўғил-қизлар шаънига мақтов сўзлар айтиб, ота-онасига раҳмат дейди. Кеча-кундуз парвона бўлиб, фарзандини ўсиб-улғайтирган падари бузруквор ва мунис волида учун кун келиб ана шундай раҳмат эшитишдан кўра, бахтли он бўлмаса керак.

Самарқанд вилояти Тойлоқ туманидаги Давлатобод жамоа хўжалигида истиқомат қилаётган Маъруф ака ҳамда Анор опаларга ана шундай энг тотли дам насиб этди. Уларнинг хонадони зиёга буркалди. Куни кеча ўғиллари хизмат қилаётган қисм командири номидан миннатдорчилик хати келди.

Бундан ота-онанинг қалблари қувончга тўлди. Анор опа хатни бағрига босди. Фарзанди уларни бир зумда кўкка кўтарди, дилларини равшан этди. Она хатни такрор-такрор ўқийди...

«Ҳурматли О.Маъруф ака ва Анор опа. Ўғлингиз она-Ватанимиз олдидаги ўз йигитлик бурчини аъло даражада ўтаяпти. У ўзининг намунали хулқи, ҳарбий Низом ва тартиб интизомига қатъий амал қилиши, жасур ва интилувчанлиги билан барча сафдошларига ибрат бўлмоқда. Шундай ҳақиқий посбон, ажойиб инсонни тарбиялаб вояга етказганлигингиз учун Сизга катта ва самимий миннатдорчилик билдирамиз. Шахсий ҳаётингизда ва келгуси ишларингизда улкан муваффақиятлар тилаймиз...!

- Ўғлимизнинг яхши хизмат қилаётганлиги туфайли командирлардан раҳмат эшитганимиздан ниҳоятда шод бўлдик, албатта,-дейди Маъруф ака. - Ўғлимиз туфайли биз кўрсатилаётган илтифотдан миннатдормиз. Шу ўринда командирларга ҳам оиламиз номидан ташаккур изҳор қилмоқчи эдим. Чунки ўғлим хизматда нимагаки эришаётган бўлса, аввало, унинг оилада намунали тарбия олганлиги бўлса, қисм ва бўлинмалардаги командирларнинг виждонан амалга ошираётган улкан меҳнатлари эса бу ютуқлар пойдевори деб биламан. Фикримча, аскар тартиб-интизом мустаҳкам йўлга қўйилган, ҳарбий Низом қоидаларига тўла амал қилинадиган, барча шарт-шароитлар муҳайё этилган, аскарларга ҳурмат-эътиборли ва ўз касбига фидоий зобитлар хизмат қилаётган қисм ва бўлинмалардагина ҳақиқий ва садоқатли Ватан посбони бўлиб етиша олади.

Отанинг гаплари ҳақ. Ўғли Ватан олдидаги бурчини виждонан ўтаб, сафдошлари ўртасида намунали хизмат қилмоқда. Мавсумий ўқув машғулотларида фақат «яхши» ва «аъло» баҳолар олиб, юқори кўрсаткичларга эришмоқда. У наинки жанговар тайёргарликда, балки сафдошлари орасида тартиб-интизомлилиги, одамохунлиги, хушмуомала ва ҳақиқий дўстона муносабатлари билан ҳам етакчи аскарлардан саналади.

Бўлимдаги ёш аскарларга ўз билим ва тажрибасини имкон даражада қунт билан ўргатиб келаётган командирларининг яқин кўмакчисидир.

- Ёш аскарларга ҳарбий илмдан ҳар томонлама сабоқ беришда зобит ва прапоршикларга иложи борича кўмак бериш зарур, деб ҳисоблайман,-дейди Баҳодир қатъийлик билан. - Маълум муддат хизмат қилиб, билим ва тажрибага эга бўлган оддий аскарлар ёш сафдоларининг ҳам Ватанимизнинг ҳақиқий посбони бўлиш учун уларга ака-укадай иззат-ҳурмат билан муносабатда бўлмоғи керак. Хизматим давомида ана шундай бўлишга ҳаракат қилиб келмоқдаман.

Баҳодир 1997 йилнинг майида аскарлик хизматини якунлайди. У ота-она, мактаб, маҳалла аҳли олдига ёруғ юз билан кириб боради. Зеро, Қуролли Кучларимиз сафидаги аскарлик хизмати давомида эга бўлган ажойиб фазилатлар: ота-она кўмагисиз мустақил фикр қилиш, ўзининг она-юртимиз, жамият олдидаги масъулиятини чуқур идрок этиш, қаерда бўлмасин, ҳар бир ишга виждонан муносабатда бўлиш, ҳақгўйлик ҳамда самимийлик, меҳнатсеварлик ва садоқатлилик унинг учун бир умрга йўлчи юлдуз бўлиб қолишига ишончимиз комил.

Материалларни Улуғбек ЎКТАМ ўғли тайёрлади.

1996 йил — Амир Темур йили

ТАЛАБЛАРИНГИЗГА БИНОАН

Маълумки, бу йил соҳибқиронимиз, буюк давлат арбоби, саркарда Амир Темурнинг 660 йиллик таваллуди юртимиз узра кенг нишонланмоқда. Республикамизда Амир Темур таваллуди муносабати билан кенг жабҳада турли тадбирлар, байрам шодиёналари оммавий тарзда ўтмоқда. Шу жумладан, бизнинг газетамиз ҳам бунга ўз улушини қўшиш ниятида. Йилимиз, айниқса спортнинг тарихий лаҳзаларда муҳрланадиган йил бўлди, шубҳасиз. Шу ўринда ўзбекнинг ҳеч бир тўйи, шодиёналарини, миллий ўйинларисиз, спорт байрамларисиз тасаввур этиш қийин.

Албатта бу борада газетамизнинг спорт бўлими ҳам баҳоли қудрат таниқли олим, шаҳмат устаси М.Муҳиддинов билан ҳамкорликда шахмат танлови ўтказилди. Шуниси қизиқарлики, танлов иштирокчиларининг ёши 10 дан 70 ёшгача бўлганлиги, спорт разрядчиларидан ташқари, ҳаваскору чойхона шахматчилари эканлиги, умуман ҳеч бир киши эътиборидан четда қолмаганлиги бизни қувонтирди. Фикримиз далили сифатида бир неча мактубларга тўхталиб ўтмоқчи эдик.

«Ҳурматли «Ишонч» газетаси муҳарририяти ва М.Муҳиддинов. Буюк Амир Темкр бобомиз таваллудининг 660 йиллигига бағишланиб ўтказилган «Шахмат танлови» ўйини ҳаваскорлари ўртасида катта қизиқиш уйғотганлигига шубҳа қилмаса ҳам бўлади. Бунинг учун биз ҳаваскорлар муҳарририят ходимларидан бениҳоят миннатдормиз. Қани энди, шундай танловлар тез-тез ўтказилиб турса, деб ёзади Қарши шаҳридан П.Примов. Яна бир танлов иштирокчиси - Фарғона вилояти Олтиариқ тумани «Агроқурилиш» бирлашмасига қарашли Файзиобод қишлоқ хўжалиги ҳиссадорлик жамияти касаба уюшма қўмитаси раиси Каримбердиев Олимжон ҳам газета ходимларининг бу тадбирларини кўплаб ўтказишларига истак билдирган. Биз бу ва бу каби сатрларни таҳририятимизга келган юзлаб мактублардан келтиришимиз мумкин.

ТАНЛОВДАН ТАШҚАРИ

Мактубларингиздан аён бўляптики, азиз шахмат шинавандалари, бу ажиб олам ичра яшириниб ётган сиру асрорлардан бохабар бўлиб туриш сизлар учун айни муддао. Шуни ҳисобга олиб, ёқимли машғулотингизни давом эттиришингиз учун қуйида яна тўртта композиция эълон қиляпмиз.

Шартлари қуйидагича:

1-тасвир. Уч юришда мот.

2-тасвир. Оқлар бошлаб ютади.

3-тасвир. Юриш қоралардан. Қандай ўйнардингиз?

4-тасвир. Юриш оқлардан. Дуранг қилса бўладими?

М. МУҲИДДИНОВ.

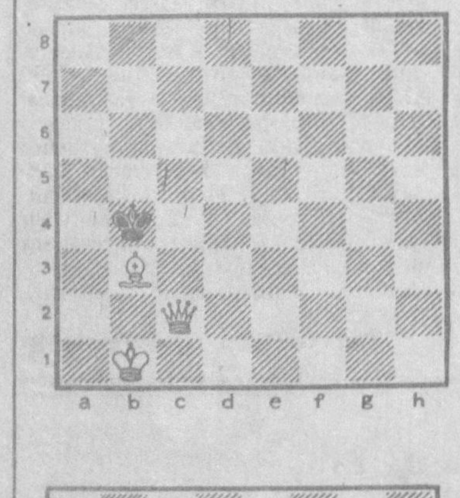

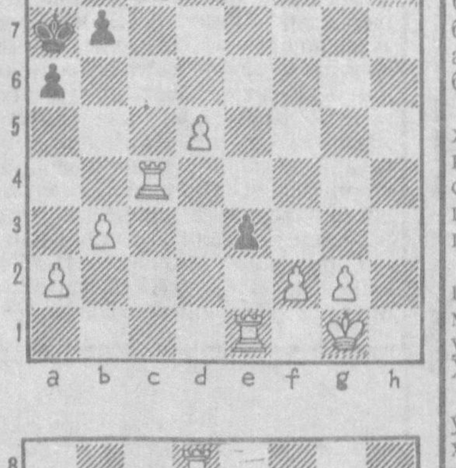

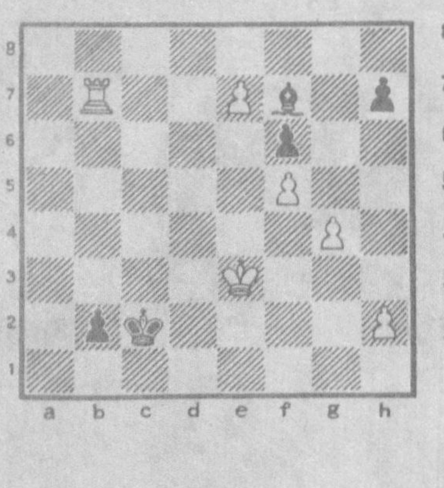

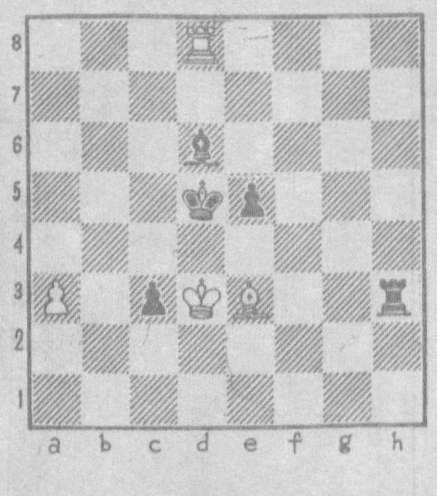

ПАХТАКОР-БИЛЛУРИНГГА ҲАММА ЗОР

Ўзбекистон кубоги учун ярим финал учрашувлари «Нефтчи»-»Дўстлик»-2:0. «Пахтакор»-МХСК-2:1

Мамлакатимизнинг 5 миллий чемпионати том маънода муросасиз қизғин баҳсларни ортда қолдириб 7-ноябрь куни ўз поёнига етса, 10-ноябрь куни Ўзбекистон биллур соврини учун ўтказилган учрашувлар ҳам бундан мустасно эмас.

Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг ташкилий асосларини ва принципларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ўтаётган йил учун футбол тарихида футболчилар ва ишқибозлар учун қувонарли бўлди.

Чемпионатнинг бронза медали совриндори Марказий Ҳарбий Спорт Клуби футболчилари ва мухлислари бу учрашувни ўз фойдасига ҳал бўлишига ишончларини омадсиз бошлаган 6-ўрин билан кифояланган севимли «Пахтакор» жамоамиз ўз ишқибозларининг ишончларини унчалик оқлай олмади. Лекин МХСК стадионига келган мухлисларнинг бу учрашувдан «Пахтакор»га бўлган ихлоси янада ортди. Айниқса ўйиннинг 15-дақиқасида пахтакорчи Ёркин Назаровнинг 25 метр масофадан зарб билан тепган тўпи рақиб дарвозасига ҳеч бир қаршиликсиз кирганида ишқибозлар беихтиёр ўринларидан туриб кетдилар. Ўйиннинг биринчи қисми пахтакорчилар устунлиги остида ўтди десак хато бўлмайди. 44 дақиқада МХСК хужумчиси Ойбек Усмонхўжаев дастлабки тўпни киритишга муваффақ бўлган бўлса, 1 дақиқа ўтмасдан пахтакорчи Дилмурод Назаров ўйиннинг ҳал қилувчи тўпини киритди. Шундан сўнг 2 қисмда ҳар иккала жамоа ҳам шиддат билан тўп суришган бўлса ҳам ҳисоб ўша ушалигича қолди.

Ҳозиргача кумуш медални нақд қилиб қўйган «Пахтакор»чилар 10-ноябрь куни финалда «Нефтчи» жамоаси билан учрашадилар.

Энди «Нефтчи» ҳақида икки оғиз. Улар чемпионатнинг кумуш медалини қўлга киритган бўлсалар-да чиройли ўйинлар намойиш этилганига тўхталиб ўтмасдан илож йўқ. Айниқса «Навбаҳор», «МХСК», «Пахтакор», «Нурафшон» жамоаларига қарши кучли тўп сурдилар. Аммо бир етакчи ўйинлардан айрилган «Нефтчи» клуби финалда қандай натижага эриша олади бу қоронғу.

ЕВРОПА ФУТБОЛ МАЙДОНЛАРИДА

Яқинда Европа чемпионлар лигасида УЕФА кубоги 1/16 баҳсларининг навбатдаги учрашувлари бўлиб ўтди. Бу учрашувларда Швециянинг «Гетеборг» клуби нуфузли жамоалар қаторига кирмасада Европада таниқли ва тажрибали жамоа - Италиянинг «Милан» клубига қарши кучли ўйин кўрсатишга муваффақ бўлдилар. Ўйиннинг биринчи қисми 0:2 ҳисобида «Милан» фойдасига ҳал бўлган бўлса, иккинчи қисмда шведлар анча ёш ва ҳали унчалик тажрибага эга бўлмасалар ҳам ҳисобни тенглаштирдилар. Бу орада нуфузи баланд «Милан» футболчилари тўплар сонини яна иккитага кўпайтиришга ҳаракат қилиб бунинг уддасидан чиқдилар. Шундай қилиб Швециянинг «Гетеборг» клуби ҳамда Италиянинг «Милан» жамоаси учрашуви 2:4 ҳисобида «Милан» фойдасига ҳал бўлди.

Худди шундай Туркиянинг обрўли жамоаларида «Фенербасче» клуби ва минтақада машҳур «Манчестер Юнайтед» жамоаси учрашуви ҳам 1:0 ҳисобида турклар фойдасига якунланди.

Қолган ўйинлар натижалари қуйидагича бўлди:»Атлетика» (Испания)-»Боруссия» (Олмония)-2:1, «Грассехоппере» (Швейцария)-»Осер» (Франция)-3:1, «Глазго Рейнджере» (Шотландия)-»Аякс» (Голландия)-0:1, «Видзев» (Польша)-»Стяуа» (Руминия)-2:0, «Ювентус» (Италия)-«Папид» (Австрия)-5:0, «Порту» (Португалия)-»Русенборг» (Норвегия)-3:0.

УЛУҒБЕК.

Ўзбекистон «Халқ бирлиги» ҳаракатининг нашри бўлмиш «Бирлик» ва «Единство» газеталарига обуна давом этмоқда.

«Бирлик» - идора учун 64707, якка тартибда - 64706, «Единство» -идора учун 64709. якка тартибда - 64708.

МУНАЖЖИМ ТАЪБИРИ

САЛОМАТЛИГИНГИЗНИ АСРАНГ!

(5 — 11 ноябрь кунлари учун)

4 ноябрь ярим тундан 5 ноябрь давомида Ой Асад юлдузлар буржида бўлади. 5 ноябрь тун ярмидан 7 ноябрь чошгоҳга қадар Ой Сунбула буржида сайр этади. Шу давр оралиғида ичак ва овқат ҳазм қилиш йўли заифона тус олади (тўғри ичак бундан истисно). Шу сабабли парҳезга алоҳида эътибор берган маъқул. Қорин бўшлиғида жарроҳлик муолажалари ўта зарур бўлмаса қилдирмаган яхши. Жигарни ва қонни тозалаш, шунингдек тери хасталикларини даволаш муолажаларини бошлаш яхши натижа билан тугайди. Бу шунингдек юзда турли жарроҳлик муолажаларини ўтказиш учун ҳам қулай фурсат.

5 ноябрь эрта тонгда ичак фаолияти сусайиб, қорин бўшлиғида шамоллаш хасталиликлари эҳтимоли ортади.

6 ноябрда эса жигар заифлашади.

5 ноябрь 25-ой куни қулоқни авайлаган маъқул. Бу камолотнинг янги йўлларини ахтариш кунидир. Бу борада ботиний даъватга, тажрибага, тафаккурга таяниш фойдадан холи эмас. Ута қаттиқ ботадиган овқатларни, ичимликни кўп истемол қилманг.

Навбатдаги 26-ой кунида бўксага эҳтиёт бўлинг. Шу куни нимагаки дуч келсангиз, ёки нимаики содир бўлса, тақдирга тан бериб, ўкинмаган ёки ғам-кулфатга берилмаган яхши. Қуюшқондан чиқмасдан шахсиятпарастлигингиз қандай синов-имтиҳондан ўтаётганини сабр-тоқат билан мулоҳаза қилинг. Шу куни сўгалларни куйдириш мумкин, лекин тиш олдиришни ўйламанг.

27-ой куни, яъни 7 ноябрда болдирга эҳтиёт бўлинг. Бу мусиқа тинглаш, табиат билан тиллашиш куни. Спиртли ва маст қилувчи ичимликлар ичмаган, шунингдек ўта зарур бўлмаса, қон топширмаган яхши. Ойнинг Сунбула буржидан ўтиши руҳан тартибли, мулоҳазали, масъулиятли, камсуқум-камтар, ўзингизнинг ва ўзгаларнинг саломатлигига эътиборли бўлишга ундайди.

7 ноябрь кундуз соат бирдан 9 ноябрь тунги соат ўнга қадар Ой Мезон юлдузлар туркуми меҳмони бўлади. Шу кунлар чоғида буйрак ва ошқозон ости бези заиф тус олиши сабабли шу аъзоларда жарроҳлик муолажалари қилдирманг. Бироқ юзда ёки бошқа пластик операциялар қилдириш мумкин.

8 ноябрь 28-Ой куни кўзни авайланг. Бу ҳиссиётларни жиловлаб, хайрли ишларни бошлаш санаси. Имкон борича кўтаринки, шод-хуррам кайфиятда бўлинг, чунки бундай кайфият саломатлигингиз учун фойдалидир. Айниқса эрталабки соатларда пешоб йўли, буйрак, ошқозон ости бези заиф бўлгани сабабли ичимликни имкон борича камроқ ичинг.

9 ноябрь 29-Ой куни тўғри ичак фаолиятида заифлик кузатилади. Бу санада бирон бир янги ишни бошлашга шошилманг. Шу боис ўзингизни тийиб, тавба-тазарруга берилинг, уйингизда исириқ тутатинг, анжомларни тартибга келтиринг. Ҳуқна-клизма ёки бўксага укол қилдириш тавсия этилмайди.

9 ноябрь кечки пайтда руҳий мувозанат бузилиб, сабрсизлик, ўз имкониятларига ортиқча бино қўйиш, шунингдек ҳаётий ҳолатларни нотўғри баҳолаш кайфиятлари устунлик қилиши мумкин. Шу куни эндокрин тизим заифлашиб, ошқозон-ичак орқали турли заҳарланишлар эҳтимоли ҳам кучаяди.

Ойнинг Мезон юлдузлар буржида бўлиши сизни ҳамжиҳат, хушмуомала, бағри кенг, муросагўй, вазмин фаолият кўрсатишингизни таъминлайди.

9 ноябрь тунги ўндан 11 ноябрь кундуз соат ўн биргача Ой Ақраб буржида ўтов тикади. Бу жинсий аъзолар ва тўғри ичак фаолиятига салбий таъсир кўрсатади. Шу сабабли бу аъзоларда жарроҳлик муолажалари ўтказмаган яхши. Айни замонда эндокрин тизим ва бўйин томоқ хасталикларини даволашни бошлаш мумкин.

10 ноябрь 30-Ой кунида бошни эҳтиёт қилсангиз кам бўлмайсиз. Бу бошлаган ишларни ниҳоясига етказиш, гўзалликни ҳис этиш, санъат асарларидан ҳузурланиш кунидир.

11 ноябрда янги — Ой Ҳилол жамол кўрсатади. Шу куни янги ойга мўлжаллаб аниқ режа тузишни тавсия қиламиз, бироқ янги ишларни бошлашга шошилманг. Шу куни оқшом соат беш билан олти оралиғида кичик тос суяги (жинсий аъзолар) хасталигига чалинган беморлар ҳолатида кутилмаган ўзгаришлар содир бўлиш эҳтимоли, айниқса, ортади.

«Кулинг дўстлар, кулги одамнинг умрини узайтиради» деган эди Юсуфжон қизиқ Шакаржонов. Севимли санъаткоримиз Ҳусан Шарипов ҳам халқнинг руҳиятини, кайфиятини кўтаришга хизмат қилиб келмоқда. Кулги сизни ҳечқачон тарк этмасин, азизлар!

Э.Кутлимуродов олган сурат.

Олам ичра олам

РОСТДАН ҲАМ ТЕКИНМИ?

Ҳозирги иқтисодий ўтиш даврида фалон нарса текин экан десангиз кўпчилик ишонмайди, албатта. Лекин Тверь шаҳри аҳолиси энди бундан мустасно. Чунки, шаҳардаги барча телефон-автоматлар текин ишлайдиган қилиб қўйилди. Тверь шаҳри ҳокими Александр Белоусов таклифидан кейин Тверь вилояти губернатори ана шундай қарор қабул қилди. Иқтисодий чиқимларнинг ҳаммасини «Электралоқа» ҳиссадорлик жамияти ўз бўйнига олди. Бизда ҳам шундай савобли ишга қўл урувчилар топилса не ажаб...

ПУЛ ҲАМ ЙЎҚ, ДИРЕКТОР ҲАМ

Банклардан катта миқдордаги пуллар йўқолишига ғарбда анча ўрганиб қолишган. Энди-ликда МДҲ мамлакатларида ҳам бундай воқеалар такрорланиб турадиган бўлиб қолди. Яқинда «Украина» банкининг Донецк вилоятидаги Першотравневый шаҳри филиалидан умумий миқдори 7,4 миллион гривен (тахминан 4,3 миллион доллар) бўлган пул йўқолган. Бу Украина мустақилликка чиққандан кейинги энг катта пул йўқолишидир. Қизиғи шундаки юқоридаги пул билан бир вақтда филиал директори Лидия Казлова ҳам изсиз йўқолган.

АЙБСИЗ ДЕБ ТОПИЛДИ

Хорижий мамлакатларда юқори лавозимли кишиларнинг сиёсий мавқеига таъсир қилиш учун ҳар хил ўйинлар қилинишидан хабарингиз бўлса керак. Яқинда ана шундай ўйинлардан бири Гонконг халқаро аэропорти дўконида содир бўлди. Британия парламенти аъзоси Хайдн Жонс 160 доллар турадиган чемоданни ўғирлашга ҳаракат қилганликда айбланиб, полицияга топширилган эди. Аммо икки кундан кейин бўлиб ўтган суд жараёнида дўкон маъмурияти қўйилган айбни исботлаб бера олмаганлиги учун Жонс айбсиз деб топилди ва Ватанига қайтиб кетди.

Озод БЕК тайёрлади.

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

ҒУРУР

Бу сифат кўпчилик немисларга, айниқса, ўрта ва катта ёшдагиларга хос. Ҳаётдан мамнунлик, мавқенинг мустаҳкамлигига ишонч, эрки ўз қўлидалиги, салобатли юриш-туриши — шуни яққол кўрсатиб туради.

Шу фазилатларига кўра, кўча-кўйда ёки дўконда «бюргер» — (фуқарони «гастарбайтер») чет эллик ёлланган ишчи)дан ёки бошқа жойдан кўчиб келган немисдан тез фарқлаб олиш мумкин.

Немислардаги миллий ғурурни жуда кучли дейиш мумкин. Улар энг аввало дунёга немис бўлиб туғилганликлари ҳамда Олмония заминида яшаётганликлари билан фахрланадилар. Шунинг учун ҳам немисларда миллат ва Ватан ғурури жуда кучли.

Миллий ғурур ҳақида гап кетганда, ёдимга доим мана шу воқеа келаверади. Бу Олмонияга оилавий ташриф буюрган кезлар бўлиб ўтган эди. Кафтдек текис Берлин-Росток автойўл магистрали бўйлаб енгил машинада елдек учиб борар эдик. Йўл шу даражада текис, топ-тоза ва чиройликки, бирор жойда жуда кичкина бўлса-да уйдим-чуқур жой йўқ, бўлиши ҳам мумкин эмас. Бундай йўлда, лоф бўлса ҳам машинани кўзни юмиб ҳайдасангиз бўлаверади. Машинамиз рулини бошқариб бораётган немис дўстим жаноб Герҳардт Ренгенбергнинг тушунтириб беришича, бу икки томонлама, уч қаторли йўл (ўртаси чиройли гулзор) энг олий даражадаги йўл ҳисобланиб бир неча мамлакатларни ўзаро боғлаб турар экан.

Ҳар икки томоннинг биринчи қаторидан турли автомашиналар катта тезликда учиб бораверар экан. Иккинчи қатор вақтинчалик қувиб ўтишга мўлжалланган бўлса, учинчи қатор доим бўш туриши керак. Ундан одатдан ташқари шошилинч пайтларда (полиция, тез тиббий ёрдам) машиналари учун фойдаланишга мўлжалланган. Ҳар 1-2 чақиримда йўл ўртаси яъни гулзорга чиройли тунука қопқоқчалар ўрнатилган. Бу тунука қопқоқни очсангиз ичида телефон бўлади. Телефон трубкасини кўтарган заҳотингиз йўл назорати ходимлари билан боғланасиз. Пульт бошқарув ходимлари Сизнинг қаердан қўнғироқ қилаётганингизни билган ҳолда дарҳол арзингизни тинглайди. Айтайлик, йўлда автомашинангиз бузилиб қолди. Бузилган жойини айтишингиз билан, бир зумда ўша бузилган жойига тегишли асбоб-ускуна кўтарган усталар етиб келади ва тезда тузатиб беришади. Агар автомашинангизни тузатиш узоқроққа чўзиладиган бўлса, вақтинча фойдаланишингиз учун бошқа машинани таклиф қилишлари мумкин экан. Ўша ерни ўзида янги машинани расмийлаштириб, қайтишингизга қадар, миниб кетишингиз мумкин. Бундай хизматлар барчага баравар экан. Ана хизмат, ана қулайлик!

Йўлдаги озодалик, қулайликларни кўриб, жуда катта йўлга чиқиш олдидаги «Бу йўлда қоида бузганлар учун жарима 500 марка» деб осиб қўйилган ёзув эсимга тушиб, немис дўстимдан: «Герҳардт, кел бир қоидани бузиб кўрайлик-чи! Ким пайқар экан. Атрофда ҳеч ким кўринмаяпти-ку! Агар полициячи келиб, жарима талаб қилса, ўзим тўлайман!» — дедим.

Мен немис дўстимни оддий қоидани бузишга, айтайлик тўхташ мумкин бўлмаган жойда бир оз тўхташ, ёки тезлик чегараланган жойда, тезликни бир оз ошириб кўриш ёки машина ойнасидан қоғоз парчасини улоқтириш каби майда «қоидабузарликка» ҳар қанча ундасам ҳам, уни кўндира олмадим. Уларда қоида бузишнинг катта-кичиги бўлмас экан! Энг кичкина қоидани буздингизми, бўлди, жарима барибир 500 марка! (худди гуноҳнинг катта-кичиги бўлмаганидек).

Шундай қилиб немис дўстимни синаб кўриш учун қилган таклифимдан ўзим ҳам пушаймон бўлганимни пайқаган Герҳардт: «Дўстим, гарчи пулингиз кўпайиб кетган бўлса ҳам, жаримага эмас, балки яхшиликка сарфланг! Жаримани дўстим тўлайди, деб қоидани бузсам, менинг немислигим қаерда қолди? Мен ахир, немисман-ку! Балки, Сизларда шундайдир! Ҳеч ким кўрмаса бўлди, гувоҳ йўқ, деб хоҳлаган номаъқулчиликни қилиш мумкиндир. Бизда ҳамма вақт, ҳамма ерда, ҳамма нарса кузатиб турилади. Буни ҳамма билади. Шунинг учун ҳаммаёқ доим тоза, озода, саранжом-саришта, қонун-қоида биров кузатиб турибдими йўқми ҳеч қачон бузилмайди, — деб суҳбатга нуқта қўйди.

Ушбу воқеани бир суҳбатда ҳикоя қилиб берганимда, даврадагилардан бири: «Тўғри, немисларда техника жуда тараққий этган. Йўл ҳаракати юқоридан вертолетларда кузатилади», деганида, мен: «Ҳа, ундан ҳам юқоридан кузатилади», — деган ишорамга тушунмади ҳам.

Ҳа, бизда ҳам бир вақтлар гуноҳ қилишдан қўрқишган, виждонларини пок сақлаганлар кўп бўлган. Ҳатто, нотаниш кимсага ҳам: «Бу қилмишингиз ўзбекчиликка тўғри келмайди!» — деб танбеҳ беришган.

Ҳозир-чи, сигарета тутатиб кетаётган мактаб боласини тартибга чақириш ҳам амри маҳол бўлиб қолаяпти... Балки шунинг учунми, бир вақтлар бизнинг энг яхши фазилатларимизни ўрганиб, ўзлаштириб олган халқдан, ўзимиз қайта ўрганишимизга тўғри келиб қолаяптимикан???

Ҳа, билмаслик — уят эмас, балки, билмай туриб билишликка интилмаслик уят бўлса керак! Иккинчи даражали нарсаларга, яъни кўзга кўринадиган нарсаларга эътибор бериб, асосий нарсалар эътиборимиздан четда қолаётганга ўхшайди.

Ҳар бир инсонга дин ва миллат ғурурини берсин! Ҳар кишининг ўзига инсоф берсин. Энг яхши назоратчи — ҳар кимнинг ўз виждони бўлсин! Бизда ҳозирги кунда ҳам иймону эътиқоди мустаҳкам киши ҳеч қачон, ҳеч қандай номаъқулчилик қилмайди.

Немис халқи маънавиятига оид юқоридаги каби айрим қайдларни санаб ўтиш билан, бизда бундай ҳоллар бутунлай йўқ, шунинг учун немислардаги бундай фазилатларни тўласича ўзимизга қабул қилиб олайлик демоқчи эмасман.

Маълумки, Шарқ халқларининг ўзига хос урф-одатлари, ажойиб удумлари мавжуд бўлиб, шарқона донишмандлик азалдан шаклланиб келган. Боболаримиз ўз фарзандларини эпчил, чаққон, меҳнатсевар, илмли бўлишидан ташқари, уларни доим инсофу диёнатли, иймону эътиқоди мустаҳкам бўлишига, сермулоҳазаликка ундаганлар. Болаларини бетга чопар, қайсарликдан қайтариб, каттаю-кичикка иззату икромли бўлишга чорлаганлар. Улари ночору муҳтож бандалар мушкулини осон қилиш учун ҳар доим ёрдамларини аямаганлар, хайр-эҳсонлию, сабр-тоқатли бўлганлар.

Шарқона маданият, Шарқ донишмандлиги ҳар доим дунёда энг юқори поғонада бўлган. Фақат охирги пайтларда, айрим ҳолларда бир оз унутилгандек, ёки бир оз четга суриб қўйилаётгандек...

Шояд мана шунга ўхшаш мулоҳазалар оз бўлсада, туртки ўрнини босиб, ўша «эскириб кетган», бироқ ҳавас қилса арзигудек ўз маданиятимизни қайта тиклашга уриниб кўрсак.

Немис донишманд шоири Йохани Вольфганг Гётенинг қуйидаги сўзлари билан мулоҳазани якунлашни лозим топдим: «Биз Оврупо миллатлари маданий имконларимиз юқори бўлишига қарамай, Ҳазрат Муҳаммад сўнгги поғонасига қадар чиқа олган зинанинг биринчи босқичидамиз, холос. Ҳеч шубҳа йўқки, бирон кимса бу мусобақада ундан юқорироққа ўта олмайди. Ва бу китоб ҳам (яъни Қуръон) бениҳоя ҳаётий бўлганлигидан абадиян таъсирини йўқотмайди ва бошқа миллатларни атрофига тўплайверади».

Ғани ҳожи МАҲМУД, филология фанлари номзоди.

ИШОНЧ

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир Саидакром САИДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф.МУЛЛАЖОНОВ, М.ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТЎЛАГАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА, Ҳ.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси — 56—25—36
Бош муҳаррир ўринбосари — 56—52—89
Масъул котиб — 56—52—78

БЎЛИМЛАР

Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт — 56—82—79. Ахборот ва спорт — 56—87—63. Маънавият ва маданият — 56—82—79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш — 56—85—43. Тижорат ва ҳуқуқ — 56—85—66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:

Жиззахда —3—82—18. Наманганда — 6—22—10. Самарқандда — 35—64—24. Фарғонада — 24—58—43. Урганчда — 6—03—40. Қаршида — 5—33—71.

• Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
• Сешанба ва жума кунлари чоп этилади.
• Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Правда Востока» кўчаси, 24—уй.

• Нашр кўрсаткичи: 64560; 64561.

Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган.

• IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди Офсет усулида босилди. Формати А—2, ҳажми 2 босма табоқ.

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй. Нусхаси — 27.999. Буюртма Г— 0653. Босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди 19.00. Масъул навбатчи: Абдуҳамид ПАРДАЕВ. 1 2 3 4 5 6